

Kandidatuppsats

Samhällsförändring och Social Hållbarhet 180 hp

Jag tror inte att man vågar berätta...

En sociologisk studie om funktionsnedsattas upplevelser kring sexuella trakasserier och stödet som behövs

Sociologi 15 hp

Halmstad 2018-06-21

Alina Frennessen & Sanna Quist

Förord

Vi vill tacka vår gatekeeper som välkomnade oss och gav oss tillgång till gymnasiesärskolan där vi utförde vår fältstudie. Ett särskilt tack vill vi rikta till informanterna som medverkat och delat med sig av sina tankar och upplevelser. Utan er hade vår studie inte varit möjlig, ni har varit mycket betydelsefulla för oss men framförallt för alla dem som inte kan göra sina röster hörda.

Abstract

The aim of our study has been to investigate whether people with disabilities feel vulnerable and exposed to sexual harassment. The study is based on a qualitative method with a hermeneutical research approach. Nine informants have contributed in the form of deep interviews analyzed from Jönhills perspective on inclusion and exclusion, Crenshaws theory of intersectionality, Hochschild's concept of emotional work, Goffman's perspective on stigma. The empiricism also links to five scientific articles. The main issue of the study takes a starting point in this question: *What tales of experiences have people with disabilities of sexual harassment?* From the result of the study, it appears that the informants who have participated has experienced being vulnerable to sexual harassment and that it is primarily the girls who have been exposed. In addition, we had two questions: *What do they need if they need help and support if they are exposed?* and *how do they experience the help, is it adapted to them?* It was found that the informants mainly refer to family members and the curator at their school if they need help or support with sexual harassment. The help that exists in our society was not experienced by all informants as sufficiently accommodating for their needs.

Keywords: stigma, sexual harassment, exposure, disability, vulnerability

Abstrakt

Syftet med vår studie har varit att undersöka om funktionsnedsatta personer upplever sig vara utsatta och sårbara för sexuella trakasserier. Studien är grundad på en kvalitativ metod med en hermeneutisk forskningsansats. Nio informanter har medverkat i form av djupintervjuer som har analyserats utifrån Jönhills perspektiv på inklusion och exklusion, Crenshaws teori om intersektionalitet, Hochschilds begrepp emotionellt arbete, Goffmans perspektiv på stigma. Empirin anknyter även till fem vetenskapliga artiklar. Den huvudsakliga frågeställningen som studien haft sin utgångspunkt i lyder: *Vilka berättelser av upplevelser har personer med funktionsnedsättning av sexuella trakasserier?* Utifrån studiens resultat framgår det att de informanterna som har deltagit upplever sig vara sårbara för sexuella trakasserier och att det är främst tjejerna som blivit utsatta. Vidare hade vi två underfrågor som lyder: *Var vänder de sig om de behöver hjälp och stöd om de blivit utsatta?* och *Hur upplever de den hjälpen som finns, är den anpassad efter dem?* Det visade sig att informanterna främst vänder sig till familjemedlemmar och kuratorn på deras skola om de behövde hjälp eller stöd med sexuella trakasserier. Den hjälpen som finns i samhället om man blivit utsatt upplevdes inte av samtliga informanter som tillräckligt tillmötesgående för deras behov.

Nyckelord: stigma, sexuella trakasserier, utsatthet, funktionsnedsättning, sårbarhet

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
<i>1.1 Problemformulering</i>	3
<i>1.2 Syfte</i>	3
<i>1.3 Frågeställningar</i>	4
<i>1.4 Avgränsningar</i>	4
2. Bakgrund och tidigare forskning	4
<i>2.1 Sexuella trakasserier</i>	4
<i>2.2 Statistik NY</i>	5
<i>2.3 Begreppet funktionsnedsättning</i>	5
<i>2.4 Tidigare forskning</i>	6
2.4.1 Utsatthet och sårbarhet	6
2.4.2 Stöd, hjälp och åtgärder	8
2.4.3 Sammanfattning och diskussion av tidigare forskning	11
3. Teoretisk och begreppslig referensram	12
<i>3.1 Intersektionalitet</i>	13
<i>3.2 Norm och stigma</i>	14
<i>3.3 Emotionellt arbete</i>	16
<i>3.4 Teoridiskussion</i>	17
4. Metod	17
<i>4.1 Kvalitativ metod</i>	17
<i>4.2 Hermeneutisk forskningsansats</i>	18
<i>4.3 Förförståelse</i>	20
<i>4.4 Urval</i>	20
<i>4.5 Tillvägagångssätt</i>	21
<i>4.6 Intervjuguide och databearbetning</i>	22
<i>4.7 Analysmetod</i>	23

4.8 Etiska reflektioner.....	23
4.9 Metodreflektion.....	24
5. Resultat	25
5.1 Sexuella trakasserier.....	25
5.2 Utsatthet och sårbarhet.....	26
5.3 Stöd, hjälp och åtgärder.....	30
5.4 Sammanfattning av temana Sexuella trakasserier, Utsatthet och sårbarhet samt Stöd, hjälp och åtgärder.	33
6. Sociologisk analys.....	34
6.1 Sexuella trakasserier.....	34
6.2 Utsatthet och sårbarhet.....	36
6.3 Stöd, hjälp och åtgärder.....	37
7. Sammanfattning och reflektion.....	39
7.1 Sammanfattning.....	39
7.2 Reflektion.....	40
8. Käll- och litteraturförteckning.....	42
8.1 Litteraturförteckning	42
8.2 Internetkällor	43
Bilaga 1.....	45
Intervjuguide.....	45
Bilaga 2.....	46
Samtyckesblankett.....	46

1. Inledning

Utifrån att ha blivit inspirerade av “#metoo” rörelsen som har pågått den senaste tiden vill vi kolla närmare på hur utsatta de som har en funktionsnedsättning är för sexuella trakasserier. Detta kommer att undersökas genom att vi tar del av funktionsnedsattas berättelser av deras upplevelser kring sexuella trakasserier. #metoo, från engelskans "me too" för "jag också", är en hashtag som uppmärksammats i sociala medier för att lägga märke till sexuella trakasserier, diskriminering, övergrepp och maktmissbruk mot kvinnor. Det handlar om att lyfta på locket och sprida mäns sexuella övertramp och övergrepp mot kvinnor, vilka kostnader och konsekvenser det fått samt att de privilegier och sociala normer som män skaffat sig genom detta uppmärksammas.

#MeToo- rörelsen kom till för tio år sedan när en mörkhyad överlevare och aktivist vid namn Tarana Burke från New York startade hashtaggen med syfte att stärka offren. Hennes förhoppning med hashtaggen är att den höjer människovärdet för dem med sämre privilegier och makt för att dessa inte ska ses som utbytbara individer som andra förbiser. I samband med flertalet anklagelser mot mäktiga män var det en skådespelare vid namn Alyssa Milano som använde hashtaggen och efter endast ett dygn hade flera miljoner kvinnor börjat lämna kommentarer på Facebook i form av #metoo. Senare har kvinnor över hela världen berättat om sina upplevelser av våld, sexuella trakasserier och övergrepp. Tusentals år av tabubelagd tystnad var bruten (Pascalidou 2017:8f,12). Många olika grupper i samhället har vittnat om #metoo, men gruppen funktionsnedsatta har inte fått ta någon större plats i denna samhällsdebatt. Genom tidigare erfarenheter inom fältet ser vi att denna grups röst inte fått höras lika mycket som andra grupper i #metoo-rörelsen och är sedan tidigare en grupp som många gånger exkluderas inom samhällets olika områden. Det existerar en bristande tillgänglighet i samhället för att funktionsnedsatta ska kunna ha ett deltagande och inflytande i samhällslivet. I denna studie kommer inte #metoo-rörelsen att ta stor plats utan har främst använts som en inspirationskälla, men används även som ett argument för att påvisa att funktionsnedsatta borde vara en del av #metoo-rörelsen, då de också blir utsatta för sexuella trakasserier.

Genom erfarenhet av att arbeta med personer som har funktionsnedsättningar har vi en viss förförståelse att de med en funktionsnedsättning löper större risk än andra att utsättas för psykiska, fysiska och sexuella trakasserier, där funktionsnedsättningen begränsar möjligheten att

skydda sig själv. Genom att höra funktionsnedsatta personers berättelser av deras upplevelser och perspektiv på detta fenomenet kan vi få en bättre bild av hur det ligger till. Förhoppningsvis kan vi även ta reda på vilken syn de har på de åtgärder som finns eller som de önskar skulle finnas. Genom kvalitativa djupgående intervjuer vill vi höra funktionsnedsattas egna upplevelser kring detta. Vi tycker det är ytterst viktigt att deras röster blir hörda och genom att studera fenomenet med sociologiska glasögon hoppas vi kunna förstå varför detta sker och vad som behöver göras för att funktionsnedsattas tillvaro ska bli tryggare. Vår förståelse kommer att fungera som ett hjälpmedel i intervjusituationerna, sättet att interagera med informanterna kommer att underlättas på grund av våra tidigare erfarenheter med funktionsnedsatta och kan därav ge ett innehållsrikt material.

I en artikel i sydsvenskan från 2016 berättar en kvinna om hur hon redan som barn utsattes för sexuella kränkningar och övergrepp. Hon menar att de med funktionsnedsättningar inte är skyddade mot sexuella trakasserier för att de har en funktionsnedsättning. Tvärtom anser hon att de är mer sårbara och utsatta än andra. Mellan tio och tjugofem års ålder utsattes hon för ett flertal sexuella övergrepp, från tafsande till våldtäkt, av pojkar och män som utnyttjade hennes utsatthet. De första gångerna förstod hon inte att det var fel, utan först när hon var äldre. Hon föddes med ryggmärgsbräck och från tidig ålder åkte hon färdtjänst till skolan, till kompisar och till bocciaträning i en lokal idrottsförening. Det var i baksätet på en färdtjänstbil som hon första gången utsattes för sexuella kränkningar. Männerna som förgrep sig på henne hade en gemensam nämnare, alla var personer som hon var i någon sorts beroendeställning till. Ett par av dem var chaufförer i färdtjänsten och en var hennes pojkvän. Ingen av trakasserierorna blev anmälda, vilket hon ångrar idag. Hon uttrycker att hennes funktionsnedsättning kanske gjort det extra tabubelagt och att många inte vill se funktionsnedsatta som sexuellt aktiva varelser. Att sprida kunskap om sexuellt våld mot personer med funktionsnedsättning till myndigheter och samhällsinstanser är målsättningen för organisationen "We rise again", som startades av henne. Hon nämner att hon skulle vilja ha en egen brottskod, även om funktionshindrade oftast inte vill bli särbehandlade. Men hon menar att de är mer sårbara och utsatta än andra, vare sig vi vill det eller ej. Hon nämner även att det sexuella våldet mot personer med funktionsnedsättningar inte har fått något utrymme i den offentliga debatten fast det behöver synliggöras (Stadler, 2016). Denna artikel beskriver att

funktionsnedsatta blir utsatta för sexuella trakasserier. Den framhäver precis som i vår förförståelse att personer med funktionsnedsättningar är en sårbar och utsatt grupp.

1.1 Problemformulering

Problemområdet som studien kommer ha sin utgångspunkt i är dels inkludering och exkludering av individer med funktionsnedsättning i förhållande till den offentliga debatten om sexuella trakasserier. Den kommer även att ta reda på om individer med funktionsnedsättning känner sig sårbara för sexuella trakasserier och vilket förtroende som de har för olika myndigheter som man kan kontakta för att få hjälp. Detta kommer att forskas om i relation till livsvillkor genom att de funktionsnedsattas tillvaro undersöks, vilket leder till att deras livsvillkor framhävs. Med utgångspunkt i sociologi kommer vi att analysera informanternas upplevelser av sexuella trakasserier med hjälp av: Jönhills perspektiv på inklusion och exklusion som vi kommer att använda på både en mikro- och makronivå, vilket kan visa hur funktionsnedsatta exkluderas i samhället. Connells teori om hegemonisk maskulinitet och Crenshaws teori om intersektionalitet, som kan användas som ett verktyg för att förtydliga bilden av sexuella trakasserier i samband med ett genusperspektiv. Hochschilds begrepp emotionellt arbete kan påvisa hur funktionsnedsatta försöker dölja sin utsatthet för att inte bli mer utsatta. Goffmans perspektiv på stigma beskriver hur individer avviker från normen i samhället. Empirin kommer även att anknytas till de fem vetenskapliga artiklar som presenteras i bakgrund- och tidigare forskningskapitlet.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att förstå och reflektera över om personer med funktionsnedsättning upplever sig vara sårbara och utsatta för sexuella trakasserier. Detta kommer vi att undersöka genom att ta del av funktionsnedsattas berättelser av sina upplevelser kring sexuella trakasserier, för att förhoppningsvis kunna bidra med en ökad kunskap och förståelse för denna grupp i samhället inom detta område. Genom detta vill vi synliggöra problematiken kring funktionsnedsattas utsatthet av sexuella trakasserier och försöka föra deras talan, då de många gånger inte kommer till tals i den offentliga debatten och på så vis inte inkluderas i samhället på samma vis som andra.

1.3 Frågeställningar

För att uppnå syftet har vi valt att utgå från nedanstående frågeställningar:

Vilka berättelser av upplevelser har personer med funktionsnedsättning av sexuella trakasserier?

- Var vänder de sig om de behöver hjälp och stöd om de blivit utsatta?
- Hur upplever de den hjälpen som finns, är den anpassad efter dem?

1.4 Avgränsningar

Studien omfattar nio kvalitativa intervjuer med gymnasieelever i åldrarna 16 - 20 år gamla, som går i särskoleklass. Detta åldersspannet valdes för att ungdomarna själva skulle kunna avgöra om de ville medverka i vår studie utan vårdnadshavares samtycke. Vi har valt att inte avgränsa oss till tjejer eller killar då vi är intresserade av båda könen berättelser av deras upplevelser och perspektiv på sexuella trakasserier. Intervjuguiden som intervjuerna har utgått ifrån innefattar frågor där informanternas upplevelser av sexuella trakasserier, både i och utanför sociala medier, fångas upp. Deras förtroende och åsikter kring åtgärder som kan tillämpas vid utsatthet av sexuella trakasserier ingår också i intervjuguiden.

2. Bakgrund och tidigare forskning

I detta kapitel presenteras först en bakgrund som sedan följs av tidigare forskning. I bakgrunden tydliggörs vad sexuella trakasserier kan innebära, statistik på funktionsnedsattas sårbarhet för våld och sexuella trakasserier och även en definition av begreppet funktionsnedsättning.

2.1 Sexuella trakasserier

Sexuella trakasserier kan innebära relativt mycket och det är en beteckning som vi har valt att tydliggöra lite extra i denna studie. Sexuella trakasserier kan vara obehagliga att utsättas för och det kan även vara olagliga handlingar. Några exempel på vad sexuella trakasserier kan innebära är: när en person pratar eller skickar meddelanden som anspelar på sex trots att man inte vill, det kan handla om telefonsamtal eller brev med sexuell underton, det kan vara när någon tafsar eller rör vid en, fastän man inte vill det. Det kan även vara visslingar, blickar och kommentarer som

upplevs som motbjudande och sexuella samt sexuella ryktesspridningar eller när någon visar/sätter upp sexuella bilder som upplevs obehagliga (Pascalidou 2017:181f).

2.2 Statistik

En europeisk studie visar hur 46 procent av kvinnor med funktionsnedsättning utsätts för fysiskt, sexuellt eller psykiskt våld före 15 års ålder och 34 procent efter 15 års ålder. Motsvarande siffror för kvinnor utan funktionsnedsättning är avsevärt lägre, 15 respektive 19 procent. Kvinnor med funktionsnedsättning är mer våldsutsatta än genomsnittet. Vanligast är att våldet utövas i en nära relation, av en familjemedlem och främst av en eller flera män.

Få studier finns om våld mot män med funktionsnedsättning men de som finns tyder på att våldet oftast begås i det offentliga rummet av obekanta män. I artikeln hänvisar de till internationella studier som har visat att barn med funktionsnedsättning löper tre till sju gånger högre risk att utsättas för någon typ av våld än andra barn. Avslutningsvis lyfter författarna att datan som finns uppvisar en alarmerande situation, men att mörkertalet är stort. De menar att det främst beror på att forskning saknas men att det även kan bero på att statistiken inte kopplar ihop förekomsten av våld med förövaren eller offrets funktionsnedsättning (Nordens välfärdscenter, 2016).

2.3 Begreppet funktionsnedsättning

Under åren som gått har det funnits lite olika benämningar när det kommer till vilket ord vi använder när vi ska beskriva om någon har nedsatt funktion i kroppen. Det har bland annat varit begrepp som förståndshandikapp, funktionsvariation, handikapp och funktionsnedsättning. En nedsatt funktion som man kan ha är utvecklingsstörning, vilket är en funktion som är nedsatt i hjärnan som kan te sig på olika sätt. Andra nedsatta funktioner i olika delar av kroppen som en individ kan ha kan vara synskada, hörselnedsättning eller rörelsehinder. Gäller det en individ är benämningen funktionsnedsättning och när omgivningen inte är anpassad till den individen med funktionsnedsättningen kan det vara ett hinder för denne att göra somliga saker, vilket genererar ett funktionshinder (FUB, 2017). Vi har valt att använda benämningen funktionsnedsättning i vår studie, det är ett ord som vi anser känns någorlunda neutralt och som vi tror många känner till samt använder i dagens samhälle.

2.4 Tidigare forskning

I denna del av bakgrund-och tidigare forskning presenteras det olika teman från fem vetenskapliga artiklar, de teman vi valt är *Utsatthet och sårbarhet* och *Stöd, hjälp och åtgärder*. Dessa artiklar ger en generell bakgrundsbeskrivning till fenomenet som studerats och visar även på vilket sätt studien förhåller sig till redan existerande forskning. För att ge en utökad vetenskaplig och samhällelig contextualisering av det sociala fenomenet som studerats har artiklar valts utifrån studiens frågeställning. Varje tema har också formulerats med hänsyn tagen till studiens frågeställning. Denna del i studien kommer på så vis att visa hur studien liknar och skiljer sig från existerande forskning och gör det därmed enklare att förstå den i ett bredare sammanhang.

2.4.1 Utsatthet och sårbarhet

En artikel vid namn "Cybervictimization of young people with an intellectual or developmental Disability: Risks specific to sexual solicitation" från tidskriften *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities* av Normand och Sallafranque-St-Louis (2016) bygger på en litteraturoversikt av riskfaktorerna i samband med sexuell sökning på internet av ungdomar med intellektuella funktionsnedsättningar. Ämnet har undersöktes i representativa undersökningar i USA, EU och danska befolkningar som är ungdomar mellan 9 och 17 år. De kommer bland annat fram till att internetanvändning är vanligt bland ungdomar som har intellektuella funktionsnedsättningar eller en autismspektrumstörning. Fördelarna och riskerna med internetanvändning av ungdomar med en intellektuell funktionsnedsättning eller autismspektrumstörning är inte omtalat idag. Det framgår i artikeln att många personer med intellektuell eller utvecklingshinder tenderar att ha en låg självbestämmanderätt och vara mycket kompatibla, vilket skulle kunna göra dessa personer till lätta byten för fysiska och sexuella missbruk. De personer som har dessa diagnoser kan ha begränsningar när det kommer till att förutsäga konsekvenser av deras handlingar och beteenden samt att det kan finnas svårigheter att läsa andras känslor. Dessa egenskaper kan därav öka dessa personers sårbarhet för sexuella internetpåtryckningar. Det framkommer även att det finns en viss brist på utbildning om sexualitet och relaterade juridiska aspekter som kan leda till en viss problemförståelse av situationer såsom samtycke och missbruk. Detta är något som är extra viktigt då många personer som har intellektuella- eller utvecklingshinder kan ha svårare att tolka vissa situationer och

beteenden som oacceptabla när de är det. Dessa aspekter gör att den begränsade juridiska kunskapen och sociala färdigheter som många med intellektuella funktionsnedsättningar eller autismspektrumstörning har blir mer utsatta för sexuella påtryckningar på nätet. Frånvaron av sexualkunskap för personer med dessa funktionsnedsättningar och samtidigt att det finns en önskan av att träffa andra personer på nätet resulterar i att risken för sexuella övergrepp via nätet ökar (Normand & Sallafranque-St-Louis 2016).

I artikeln *Child physical abuse and concurrence of other types of child abuse in Sweden—Associations with health and risk behaviors* lyfter författarna Annerbäck, Sahlqvist, Svedin, Wingren, Gustafsson (2012) barnmisshandel/övergrepp som ett stort folkhälso- och socialt välfärdsproblem på en globalskala, på grund av dess höga prevalens och samband med negativa hälso- och sociala resultat. I en studie som genomfördes 2010 så visade det sig att 15 % av barnen mellan 13-17 år rapporterade sina upplevelser av övergrepp. Studien påvisade även ett stort antal ej rapporterade fall och att endast 7 % av utsatta barn hade berättat för någon myndighet som skola, socialtjänst, vård eller polis om de fysiska övergreppen. (Annerbäck et al. 2012). Artikeln bygger på en undersökning av sambanden mellan fysiska övergrepp av barn som utförs av en förälder eller vårdpersonal och själv-bedöma hälsoproblem/risktagandebeteende bland tonåringar. Studien är en befolkningsbaserad undersökning som genomfördes 2008 i två olika skolklasser som var 15 respektive 17 år gamla, i Södermanlands län i Sverige. Eleverna fick svara på frågor om bland annat deras exponering till barns fysiska övergrepp, exponering för föräldrars intima våld, mobbning samt exponering att bli tvungen att delta i sexuella handlingar. Det genomfördes justerade analyser för att uppskatta sammanslutningar mellan exponering och ohälsa/risktagande beteende, vilket visade på att upplevelsen av föräldraskap med intimt partnervåld, mobbning och att bli tvungen att delta i sexuella handlingar associerades med dålig hälsa och risktagandebeteenden med stor risk för att upprepas. Den visade också på att det var en kumulativ effekt av flera missbruk i form av att vara utsatt för barns fysiska övergrepp, samt att andra typer av missbruk och föreningar ökade med antalet samtida missbruk. Studien ger också starka indikationer på att barnmisshandel/övergrepp är ett allvarligt samhällshälsoproblem baserat på de tydliga länkarna mellan missbruk, dålig hälsa och beteendeproblem (Annerbäck et al. 2012).

I tidskriften *Journal of Intellectual Disabilities* finns en artikel vid namn "The barriers to social inclusion as perceived by people with intellectual disabilities" där Abbott och McConkey (2006) bland annat skriver om att det finns omfattande bevis för att personer med funktionsnedsättning generellt socialt exkluderas. Det är uppenbart att fysisk närvaro inom samhället inte garanterar bättre social integration. Att delta i aktiviteter med hjälp av lokala faciliteter, leder inte tvunget till betydelsefulla sociala kontakter med andra. Det finns en önskan om att personer med funktionsnedsättning ska engagera sig mer i samhällsaktiviteter och ha fler vänner. Rösten hos personer med funktionsnedsättning har många gånger inte funnits med i diskussioner om hur social inkludering kan bli en verklighet för även personer med funktionsnedsättning. Andra grupper som på något sätt är marginaliserade har använt förespråkare för att uppnå ett större erkännande av diskrimineringen de möter och skapar då förändringar i samhället. För att de förändringarna ska ske har de förespråkarna en viss insikt i de faktorer som bidrar till exkluderingen samt strategier som kan resultera i förändringar. Personer med funktionsnedsättningar är många gånger beroende av andra att göra dessa välplanerade analyser, vilket kan vara en av anledningarna till att de fortsätter att socialt exkluderas. Detta är något som händer fast det har skett stora förändringar i både grundprinciper och service för att öka funktionsnedsatta personers inkludering i samhället. Det framgår att hur de lever sina liv med särskilt hänsyn till social inkludering inte uppmärksammas (Abbott & McConkey 2006). Social inkludering handlar för många funktionsnedsatta om att träffa andra personer och bli behandlad som andra. Det fanns både negativa och positiva erfarenheter kring social inkludering. För vissa var social inkludering en verklighet, medan för andra inte eller att det infall sig i vissa fall men inte andra. Bättre möjligheter för förespråkare ingår i deras rekommendationer som en motverkan mot den makt som servicechefer och personal uppfattas att ha över människors liv (Abbott & McConkey 2006).

2.4.2 Stöd, hjälp och åtgärder

I tidskriften *Journal of Interpersonal Violence* har en artikel publicerats med titeln "Exploring the experiences of abuse of college students with disabilities" där författarna Findley, Plummer & McMahon (2016) skriver att personer med funktionsnedsättning är i stor risk för trakasserier i form av övergrepp som är både fysisk, känslomässig och sexuell samt det som berör specifikt själva handikappet. Deras studie visar på att funktionsnedsatta personer upplever övergrepp under

en längre tid i livet jämfört med de personer som inte har en funktionsnedsättning. För att utforska detta vidare genomfördes det en studie där 101 studenter med funktionsnedsättning deltog och fick berätta om sina erfarenheter av sexuell, fysisk, psykologisk och handikapprelaterade övergrepp. Den genomsnittliga åldern på deltagarna var 25 år, varav 36 % var män och 64 % var kvinnor. Det visade sig att 22 % av deltagarna som deltog i studien rapporterade någon form av övergrepp under det senaste året som hade skett och hela 62 % av deltagarna hade upplevt någon form av sexuellt eller fysiskt övergrepp före 17 års ålder. 40 % av deltagarna hade endast liten eller ingen kunskap om de resurser som kan användas när övergrepp sker och endast 27 % rapporterade själva händelsen. Faktorer som kan öka risken för övergrepp är isolering, brist på rörelsehjälpmedel, minimal kontakt och tillgänglighet till service. Isolering gör att tillgången för resurser och hjälp som kan göra så att övergreppen slutar blir ett hinder (Findley et al. 2016). Bristen på identifiering är en annan riskfaktor för övergrepp av personer med funktionsnedsättning. Övergreppet som upplevs handlar inte bara om sexuella, fysiska, ekonomiska och emotionella övergrepp, utan det handlar också om ett direkt utnyttjande av personens funktionsnedsättning. Sammantaget fann de att kvinnliga studenter var de som hade flest upplevelser av någon form av övergrepp. I artikeln menar författarna att det är barriär som är skapade av samhället och de kulturer för att få tillgång till servicetjänster som ökar riskfaktorerna för förtryck av personer som har funktionsnedsättning. En sådan barriär har gjort att tillgången för tjänster när övergreppet skett inte är tillräckligt tillgängliga för personer med funktionsnedsättning (Findley et al. 2016). För att hantera den barriär som finns behöver det finnas bättre sätt att samordna mellan tjänsterna. Författarna uttrycker att handikapporganisationer behöver utbilda och informera om psykisk hälsa, rådgivning, rättigheter och andra tjänster som kan tänkas behövas. De boenden och arbetsplatser som personer med funktionsnedsättning har behöver uppnå de krav som finns och följa dem. Det handlar även om att människor omkring behöver vara medvetna och öppna om de behov som varje unik individ med funktionsnedsättning kan ha. Man behöver tänka bortom de nuvarande rutinerna och använda tjänster som bemöter denna grupps behov. Rådgivning om sexuella övergrepp behöver ge de personer med funktionsnedsättning anpassad information och utbildning om hur man kan identifiera ”röda flaggor” som många gånger kan vara förknippade med övergrepp. Genom att utnyttja den kunskap som finns hos de med funktionsnedsättning kan tjänsterna bli anpassade för

att möta deras behov. I denna studie var det 40 % av deltagarna som bara visste lite om de tjänster som finns för de som faller offer för övergrepp (Findley et al. 2016).

Artikeln *Sexual abuse involving children with an intellectual disability (ID): A narrative review* ger Wissink, Van Vugt, Moonen, Stams och Hendriksen ger en översyn av sexuella trakasserier som involverar barn med intellektuella funktionsnedsättningar. Författarna har använt sig av 13 artiklar som varierar i deras definitioner av sexuella trakasserier och intellektuella funktionsnedsättningar (Wissink et al. 2015). De bedömde oddsförhållanden baserat på fyra studier och fann att risken för sexuellt våld var 4,6 gånger högre hos barn fysiskt eller intellektuell funktionsnedsättning än hos barn utan funktionshinder (Wissink et al. 2015). Flera författare i studierna som granskades i denna artikel betonade vikten av sexualutbildning och defensiva/självbevarelse tekniker för barn med intellektuella funktionshinder, för att förhindra att de utsätts för sexuella övergrepp. På så sätt kan barn med intellektuella funktionshinder lära sig känna igen potentiellt farliga situationer och lära sig hur man hanterar det och hur man försvarar sig. Detta ansågs vara lämpligast att undervisa i skolan. Författarna i artikeln lyfter även att mer uppmärksamhet bör ges till utveckling av speciell expertis hos proffs, speciellt i polisutbildningar. Detta då specialstyrkor kan lindra andra yrkesverksamma som är direkt involverade med barnen, såsom lärare och ungdomsarbetare, att behöva vidareutveckla flera uppsättningar av professionella kompetenser (Wissink et al. 2015). En annan aspekt som studien påvisar är att risken för att barn med intellektuella funktionsnedsättningar blir utsatta för sexuella trakasserier förefaller med den ökade svårighet som barnen kan ha med att rapportera övergreppen som de upplevt. Detta beror bland annat på att dessa barn inte alltid inser att de blivit utnyttjade och ibland finner de inte rätt ord för att rapportera det, beroende på deras nivå av intellektuella och andra funktionshinder. En av studierna från 2007 som granskades visade att 67 % av barn med funktionsnedsättning som blivit sexuellt utnyttjade avslöjade upplevelsen till en familjemedlem och endast 33 % till en professionell. Det visade också på att pojkar är mindre benägna att rapportera övergreppen. Barnen indikerade anmärkningsvärt att vissa vuxna ignorerade rapporter eller försvarade förövarna och ibland hände ingenting efter det att en rapport lämnades till polisen. Barnen ansåg även att det var svårt att rapportera sexuella missförhållanden då de var rädda för våldsam hämnd, förlägenhet, att bli misstrodda och även ett stigma i relation till homosexualitet. Sammanfattningsvis är den gemensamma tanken att många sexuella

övergrepp som involverar barn med intellektuella funktionsnedsättningar inte rapporteras. Slutsatserna som författarna av artikeln drar bekräftar att barn med intellektuella funktionsnedsättningar är sårbara för sexuella trakasserier (Wissink et al. 2015).

2.4.3 Sammanfattning och diskussion av tidigare forskning

Under det första temat Utsatthet och Sårbarhet skriver Normand & Sallafranque-St-Louis att personer med funktionsnedsättningar kan vara mer sårbara för sexuella trakasserier än de som inte har en funktionsnedsättning. Den påvisar även att det finns ett behov av att träffa andra och ha den sociala kontakten samt att det kan vara svårt att förutsäga konsekvenser av deras handlingar, vilket då kan leda till att användningen av internet för dessa personer kan öka sårbarheten för sexuella trakasserier. Annerbäck et al. lyfter i sin studie övergrepp av barn som ett samhällsproblem, vilket är något som vi också kommer att argumentera för i vår studie, dock i förhållande till ungdomar med funktionsnedsättningar. Abbott & McConkeys artikel påvisar problemet kring att funktionsnedsatta personer många gånger inte inkluderas, deras röst kommer inte med i olika debatter i samma grad som många andras. Många gånger exkluderas funktionsnedsatta i dagens samhälle på grund av att de bland annat är beroende av andra för att göra sig hörda. Deras beroendeställning till andra gör att de blir mer sårbara i olika situationer och kan många gånger inte själva bidra med en samhällsförändring. Detta är betydelsefullt i vår studie för att det är ett av de huvudsakliga problemområden som vår studie berör, då funktionsnedsatta många gånger inte inkluderas i samhällsdebatter som exempelvis i #metoo-rörelsen. Likheten mellan alla artiklarna i detta tema är att de har lyft att det finns en utsatthet och sårbarhet för sexuella trakasserier för de som är unga eller funktionsnedsatta. Första artikeln av Normand & Sallafranque-St-Louis skiljer sig från de andra artiklarna då de främst nämner sexuella trakasserier genom datoranvändning. Den andra artikeln av Annerbäck et al. skiljer sig från de andra artiklarna, den berör att barn generellt sätt blir utsatta och är sårbara, vilket de lyfter som ett samhällsproblem. Den tredje artikeln av Abbott & McConkey skiljer sig en del från de andra artiklarna, då den särskilt lyfter att funktionsnedsatta är exkluderade från den offentliga samhällsdebatten.

Under det andra temat Stöd, hjälp och åtgärder framgår det i Findley et al. artikel att en hel del av det vi tidigare upplevt under vår arbetslivserfarenhet existerar och stärker argumentet att många

med en funktionsnedsättning inte anmäler ett övergrepp, vilket är något vi belyser i denna studie. Artikeln framhäver även att det är många med funktionsnedsättningar som inte vet tillräckligt om de tjänster som finns om man varit utsatt för övergrepp. Det kan ha mycket att göra med att tjänsterna inte är anpassade till just de funktionsnedsatta. Den andra artikeln i detta tema av Wissink et al. påvisar, liksom Findley et al. artikeln att det är många med funktionsnedsättningar som inte anmäler sexuella trakasserier och att det ibland sker för att de inte inser att de blivit utnyttjade. Den framhäver också problematiken med att rapportera till polisen, dels på grund av dåligt bemötande, att bli misstrodda och dels på grund av rädsla att bli hämnade för det. Detta är ett problem som kommer att finnas i åtanke i vår intervjuguide. En av anledningarna till att vi valde just detta ämne var att det inte finns tillräckligt mycket forskning om det och vi anser att det är viktigt att lyfta frågan. Detta är också något som Wissink et al. nämner, då de anser att det behövs mer forskning kring ämnet. Båda artiklarna tar upp olika åtgärdsplaner för att motverka att funktionsnedsatta blir utsatta för sexuella trakasserier, men Findley et al. fokuserar på att ta reda på varför riskerna ökar för just funktionsnedsatta att bli utsatta för sexuella trakasserier, medan Wissink et al. snarare fokuserar på att det inte sker anmälningar när man har blivit utsatt. Denna problematik om brister på åtgärder är något som vår studie lyfter i en av frågeställningarna som studien söker svar på.

Temana som framställs ovan skiljer sig på så vis att det ena temat huvudsakligen konstaterar vilket stöd, hjälp och åtgärder som finns eller behöver finnas för de som har blivit utsatta för sexuella trakasserier samt hur det kan förebyggas. Medan det andra temat lyfter utsatthet och sårbarhet för sexuella trakasserier. Likheterna som framgår mellan temana är att de aktualiserar sexuella trakasserier på något vis.

3. Teoretisk och begreppslig referensram

I detta kapitel presenteras de teorier som vi anser är relevanta för vår studie. Syftet med teorierna är att de ska bidra med ökad förståelse och nya perspektiv i vårt empiriska material och i processen att besvara vår frågeställning samt agera som ett hjälpmedel i analyskapitlet för att uppnå studiens syfte. Valet av teorier har växt fram under arbetets gång, men det har även funnits en tanke redan vid valet av ämne och metod om vilka teorier som skulle kunna vara lämpliga. Vi

har valt att tematisera teorierna i tre teman: Intersektionalitet (som innefattar teori om intersektionalitet och hegemonisk maskulinitet), Norm och stigma (som innehåller teori om stigma samt inklusion och exklusion) och Emotionellt arbete (som innefattar teori om emotionellt arbete med fokus på yt- och djupagerande).

3.1 Intersektionalitet

I dagens svenska samhälle hör frågor om kön, etnicitet och sexualitet ihop med lagstiftningen kring jämlikhet och jämställdhet. Gruppen funktionsnedsatta är en grupp i samhället som kategoriseras och behandlas utefter det, de behandlas där av många gånger inte som andra och kan därför bli marginaliserade. För förstå varför detta sker och vad det leder till har vi valt att fördjupa oss i teorin om intersektionalitet som ett övergripande perspektiv. *Intersektionalitet* som myntades av Kimberlé Crenshaw står för linjer som korsar eller avskär varandra. Med intersektionalitet betonas vikten av att se till olika faktorer såsom kön, etnicitet, hudfärg, klass, religion, sexualitet och ålder samt hur de olika kategorierna samverkar och påverkar varandra. De olika sociala kategorierna som lyfts fram inom intersektionalitet är inte inbördes jämlika, då alla människor tillhör någon social kategori rörande kön, etnicitet, hudfärg, klass och sexualitet. Kategorisering innebär att vi sorterar händelser, fenomen, djur och människor i olika kategorier. I en bedömning av två eller flera objekt ställs frågorna huruvida de är lika eller olika, kopplade till varandra genom sina respektive funktioner eller möjligen likaså kopplade till varandra i en serie. På det sättet blir kategorisering en rumslig, tidsmässig och oftast rums- tidsmässig uppdelning av världen. Kategoriseringarna är också i samarbete över sociala världar, kategorierna fungerar som ett objekt vilket olika grupper gemensamt kan enas runt i sin praktik. En kategori som ras eller kön är bland annat socialt konstruerade, det är identitetskategorier som oftast behandlas som en fördom eller dominans, det vill säga vilken social makt som fungerar för att utesluta eller marginalisera de som är olika (Crenshaw 1991:1ff). Vi kategoriserar för att göra världen språkligt begriplig och för att klara av alla intryck från omgivningen och utan det skulle vi jämt utsättas för nya intryck som i sin tur skulle bli kaotiskt för oss. Det finns olika sätt som dessa processer upplevs av människor som är underordnade och människor som är privilegierade, vilket förutsätter att kategorier har mening och konsekvenser. Det största problemet i många om inte de flesta fall, är inte att kategorierna finns, utan snarare att de särskilda värden som är knutna till dem och hur dessa värderingar framkallar och skapa sociala hierarkier. Genom att vi

kategoriserar olika grupper i samhället och känner till omfattningen av olika grupper- äldre, handikappade, låg- respektive höginkomsttagare- skapas befolknings infrastruktur (Crenshaw 1991:12f).

På grund av att vi inte avgränsar oss till tjejer eller killar i denna studie kommer begreppet hegemoniska maskuliniteten till användning för att förstå bilden av sexuella trakasserier i förhållande till ett genusperspektiv. R.W. Connell (2008) redogör för begreppet hegemonisk maskulinitet. Begreppet hegemoni syftar till den kulturella dynamik som gör att en grupp kan upprätthålla och uppege en dominerande roll i samhället. Hegemonisk maskulinitet kan definieras som en genuspraktik som innehåller den nuvarande regerande normen om patriarkatets legitimitet. Detta innebär att det finns en bild av att maskulinitet är normerande och representeras av vita, heterosexuella, medelålders medel- och överklass män. På detta vis behåller män sin dominant position medan kvinnor förblir underordnade, vilket skapar förutsättningar som ger män större inflytande. Få verkliga män uppnår dock den normativa standarden som den hegemoniska maskuliniteten innebär och det finns få män som slaviskt upprätthåller det hegemoniska mönstret. Trots detta är den hegemoniska maskuliniteten till fördel för majoriteten av män eftersom de tillgodogör sig de fördelar som män vinner av kvinnornas underordnadställning (Connell 2008:115ff).

3.2 Norm och stigma

I samhället anses människor som agerar annorlunda som avvikande, många gånger betraktas funktionsnedsatta som en grupp som inte beter sig enligt den rådande normalitetsnormen. För att förstå varför detta sker har vi valt att använda oss av Goffmans (2014) begrepp Stigma. Begreppet stigma beskriver individer som avviker från normen i samhället. Goffman (2014) urskiljer tre olika typer av stigman: kroppsliga missbildningar av olika slag, tribal (stambetingande) stigman som ras, religion och nation, vilka kan ärvas från generation till generation samt som kan drabba alla i en familj. Det finns även en tredje som inbegriper olika fläckar på den personliga karaktären, som exempelvis psykiska rubbningar, självmordsförsök och alkoholism som då kan framkomma av individens förflutna. Normalitetskulturen avgör vad som är normalt och avvikande samt påverkar vilket bemötande den stigmatiserade får och hur den individen uppfattar sig själv (Goffman 2014:12fff). En individs identitet kan förekomma på två olika sätt, det finns en skillnad mellan en persons virtuella identitet och hans faktiska sociala

identitet. Det kan komma till de “normalas” kännedom vid första mötet eller kan det vara uppenbart redan innan det ens har skett ett möte. Den stigmatiserade kan vid samspel med andra förhålla sig till sitt stigma på olika sätt och det sociala samspelet kan variera beroende på om stigmat är synligt (misskrediterad) eller osynligt (misskreditabel). Är individen misskrediterad känner allmänheten till det, men de visar inte det öppet vid mötet med den stigmatiserade. Detta kan leda till att situationen upplevs som osäker för både de normala men främst för den stigmatiserade. Är individen misskreditabel är stigmat osynligt för allmänheten och denne kan välja att öppet visa hur det är eller dölja det. Genom att använda sig av social information som förmedlas av någon slags symbol genom kroppsspråket eller verbala yttringar kan den misskrediterade manipulera sin omgivning som hen finner önskvärd. Detta kräver att den stigmatiserade har kännedom om vad som anses vara normalt och applicerar det (Goffman 2014:51ff).

Utanförskap är en term som flitigt används i svensk massmedia och bland politiker för att beskriva allt från hemlösa till personer som inte är fullt ut socialt integrerade i samhället, som exempelvis funktionsnedsatta. Distinktionen mellan inklusion och exklusion handlar om att tillhöra eller inte tillhöra sociala system, att man befinner sig innanför eller utanför samhället och dess olika delar (Jönhill 2012: 8f). Jönhill menar i sin bok *Inklusion och exklusion: en distinktion som gör skillnad i det mångkulturella samhället* (2012) att förhållandet mellan människan och sociala system i det moderna samhället bör observeras och beskrivas som en distinktion mellan inklusion och exklusion. Inklusion handlar om ett innanförskap och exkludering handlar alltid om att vara utanför specifika relationer eller system. Skillnaden mellan att vara inkluderad eller exkluderad handlar om kommunikationsmöjligheter eller brist på kommunikationsmöjligheter. Vi människor är alltid inkluderade i samhället så länge vi kan kommunicera, men samtidigt är vi också exkluderade från de flesta delsystem i samhället om vi inte lyckas bli medlemmar eller få tillträde till samhällets otaligt många organisationer, grupper och interaktioner (Jönhill 2012: 81,87). När vi inte ingår i eller har tillgång till dessa system, men har en önskan att göra det kallas det för referensgrupp. En referensgrupp är alltså en grupp som vi önskar tillhöra men inte tillhör, vi har förväntningar om att vara inkluderade i sociala system och vill inte hamna utanför som exkluderade (Jönhill 2012:39ff). När vi människor kommunicerar så börjar vi med att göra skillnad (distinktion), vi observerar och talar exempelvis om vädret genom att skilja mellan varmt

och kallt. Det är alltså en aktiv handling och är det mest primära vi gör som observatörer. Utifrån dessa distinktioner skapas identiteter genom att observatören relaterar sig till något, vilket är en indikation och samtidigt skiljs indikationen från bakgrunden vilket sker med hjälp av en distinktion. Termen exklusion lanserades 1974 i Frankrike av statstjänstemannen René Lenoir, där han i sin bok *Les Exclus* hävdade att var tionde fransman kunde ses som exkluderad på grund av fysisk eller mental funktionsnedsättning eller fattigdom (Jönhill 2012:12f, 52).

3.3 Emotionellt arbete

En viktig aspekt att lyfta in i vår studie är hur funktionsnedsatta kan försöka dölja sin utsatthet för sexuella trakasserier för att inte bli mer utsatta, vilket de kan göra genom att försöka styra sina känslor. Arlie Hochschild (2003) skriver om *emotionellt arbete*, vilket innebär att man skapar eller trycker ner olika känslor för att kunna uttrycka sådant som ger rätt känsla hos andra. Ett begrepp som Hochschild (2003) nämner är *känsloregler*, hon menar att det är kulturellt skapande, det är något som bestämmer hur, när samt i vilken grad man bör känna, även formella och informella känsloregler. Det handlar om att hantera sina egna och andras känslor (Hochschild, 2003:7, 56). För att upprätthålla känsloregler krävs det något som Hochschild kallar för ”rulereminders”. Det innebär att emotionerna i en specifik social grupp har skapat gemensamma känslor som hela tiden gör sig påmindra. Kollektivets känsloregler kan förhålla sig till formella känsloregler, de som vi får känna officiellt, exempelvis i grupper och på arbetet och till informella känsloregler – privata emotioner (Hochschild 2003:57). Hochschild talar även om djupagerande och ytagerande. Med djupagerande menar Hochschild att känslorna kommer inifrån och är äkta, där uttrycken kommer från ens riktiga känslor (Hochschild 2003:38). Skillnad mellan djupagerande och ytagerande är att ytagerande döljer vad vi egentligen känner för andra, men inte för oss själva. Vi härmar och utför beteenden så som vi vet att man ska göra, man tar på sig en mask och går in i en roll. Det är ett sätt att hantera emotionellt arbete på, man håller distans mellan sig själv och sitt arbete. Djupagerande frammanar känslor, föreställning om karaktären, man uppleva känslor inifrån, minns erfarenheter emotionellt. Det utövas i vardagslivet, sympatisk introspektion, arbetet omvandlar vad känslor är. Hochschild menar att yt- och djupagerande främst framkommer i emotionellt arbete. Det är en beskrivning av hanteringen av emotionernas uttryck som båda beskriver handlingar (ytliga och djupa-inre) utifrån emotioner (Hochschild 2003:159).

3.4 Teoridiskussion

Vi har valt att använda begreppet stigma för att det beskriver individer som avviker från normen i samhället och individer med funktionsnedsättningar känner många gånger av ett stigma eller blir stigmatiserade, var valet av detta begrepp givet till vår frågeställning och studiens syfte.

Begreppet tydliggör vad som kan ske och hur stigmat påverkar individens identitetsutveckling och hur upplevelsen av att ha blivit utsatt för sexuella trakasserier kan vara ett osynligt stigma. I förhållande till stigma är även teorin om inklusion och exklusion intressant då det på både mikro- och makronivå kan visa hur funktionsnedsatta exkluderas och kan stå utanför samhället. Stigma kan vara starkt sammankopplat med begreppen inklusion och exklusion, beroende på vilket stigma man har kan det leda till exklusion inom vissa grupper och även inklusion i andra grupper. Intersektionalitetsbegreppet används som ett övergripande perspektiv för att förstå varför vi kategoriserar och med hjälp av den hegemoniska maskuliniteten förtydligas bilden av sexuella trakasserier i förhållande till genusperspektivet. Beroende på vilken intersektionalitetskategori man tillhör kan man ha olika maktpositioner i samhället, en funktionsnedsatt kvinna kan exempelvis ha mindre makt jämförelsevis med en icke funktionsnedsatt man. Emotionellt arbete är en viktig aspekt att lyfta in för att visa hur funktionsnedsatta kan försöka dölja sin utsatthet för sexuella trakasserier för att inte bli mer utsatta, vilket också kan kopplas till Goffmans misskreditabla stigma där personen själv kan avgöra om hen vill dela med sig av sitt osynliga stigma.

4. Metod

I detta kapitel har vi redogjort för studiens metodologi vilket inkluderar: en kvalitativ metod med en hermeneutisk forskningsansats, förförståelse, urval, tillvägagångssätt, analysmetod, etiska reflektioner, intervjuguide och metodreflektion.

4.1 Kvalitativ metod

Syftet med vår frågeställning är att ta reda på funktionsnedsattas berättelser av de upplevelser som de har av sexuella trakasserier. En kvalitativ metodansats är bäst lämpad till vår studie, det fångar upp en förståelse för ämnet på ett djupare plan än så som en kvantitativ metodansats inte gör. Alvesson & Sköldberg (2016) talar i sin bok om kvalitativ forskning och lyfter synpunkten

att ”det inte är möjligt att separera kunskap från kunskaparen”. De menar på att data/fakta är konstruktioner eller tolkningsresultat, vilket man måste göra något med sina sinnesintryck för att dessa ska bli begripliga och meningsfulla (Alvesson & Sköldberg 2016: 13). Genom en kvalitativ metod är vårt insamlade material meningsfullt och begripligt. Alvesson & Sköldberg (2016) beskriver den kvalitativa forskningen som en reflekterande forskning som tar sin utgångspunkt i fyra grundelement, vilka forskare bör vara medvetna om. Grundelementen är följande: *Systematik och teknik i tillvägagångssätt* (syftar till att kvalitativ forskning bör följa logik i interaktionen med det empiriska materialet och att noggrant använda sig av tekniker för databearbetningen). *Klargöring av tolkningens primat* (syftar till medvetenheten om att allt forskningsarbete inkluderar och drivs av en uttolkare, som i sin tur ofta interagerar med andra uttolkare - det vill säga de människor som studeras). *Medvetenhet om forskningens politisk-ideologiska och maktrelaterade karaktär* (syftar till hur verkligheten representeras och tolkas. Tolkningar och teoretiska antaganden som görs är inte neutrala utan bidrar istället till att konstruera politiska och ideologiska förhållanden). *Reflektion i förhållande till representations-/auktoritetsproblemet* (syftar till att texten är självständig och saknar anspelning till något utanför då texterna enbart påverkar varandra, vilket utmynnar i att forskarens auktoritetsanspråk undermineras) (Alvesson & Sköldberg 2016: 22f). Det grundelement som vi har lagt störst vikt vid och reflekterat över är medvetenheten om forskningens politisk-ideologiska och maktrelaterade karaktär. Detta då vi har studerat det sociala fenomenet om funktionsnedsattas berättelser av sexuella trakasserier, som till viss del berör etiska och politiska aspekter som format vår studie.

4.2 Hermeneutisk forskningsansats

Utifrån problemformulering och forskningsfråga har en hermeneutisk forskningsansats valts. Hermeneutisk ansats är ett slags tänkande där förståelsens och tolkningarnas mängder får stöta ihop och tillsammans ge inspiration. Utifrån forskningsfrågan kändes hermeneutiken som en självklar ansats då vi genom tolkning kan få en förståelse för de upplevelser som informanterna har. Det finns inte någon objektiv verklighet, utan verkligheten består av innebörder som måste tolkas för att förstås. När en individ upplever något i dennes livsvärld försöker hen att förstå det med hjälp av tolkning och tolkningen grundar sig på tidigare upplevelser, vilket är individens förförståelse. Hermeneutikens huvudtema utgår från att meningen av en del endast kan förstås om den sätts i samband med själva helheten, vilket kan förklaras med den *hermeneutiska cirkeln* där

delen endast kan förstås ur helheten och tvärtom. Förståelsen för både helheten och delen fördjupas efterhand som man successivt borrar sig in genom skiftningen mellan helheten och delen. Förståelsen förknippas även med *empati*, vilket handlar om att man lever sig in i en situation. Med hjälp av en psykologisk inlevelse kunde vi försöka att sätta oss in i informanternas ställe, för att på så vis kunna förstå innebörderna av handlingarna (Alvesson & Sköldberg 2016:133–142). Både den *objektiverande* och den *aletiska hermeneutiken* har kombinerats i denna studie. Den objektiverande hermeneutiken har en skillnad mellan ett utforskat objekt och ett forskande subjekt, vilket innebär att det finns en objektivitet i forskningen. Medan den aletiska hermeneutiken innebär ett blottläggande av något fördolt. Både den objektiverande och de aletiska hermeneutiska inriktningarna har kombinerats då de kompletterar varandra. Det finns därav två hermeneutiska cirklar som kompletterar varandra, det är alltså ett pendlande mellan ens förförståelse och förståelse samt del och helhet (Alvesson & Sköldberg 2016:138ff).

För att nå förståelse av fenomenet har ett utbyte av kunskap gjorts mellan forskare och informanter. Det handlar om att frågor ställts till texten och att vi lyssnat i *dialogform*. Frågorna kommer från början från förförståelsen och utvecklades sedan under processens gång. En aktiv och ödmjuk inställning behövdes samt behövde vi både respektera tolkningsföremålets självständighet och samtidigt “gå in i det”. Detta ledde till att vi pendlade fram och tillbaka mellan förförståelsen och den nya förståelsen. Sedan gled aspekterna in i varandra och frågor om helheten skiftade med frågor om delarna, vilket ledde till att de korsades. Vi har även i dialogen med informanterna varit noga med att den utförs i en specifik *genre*. Gener är inte något formellt, utan det är en öppen skapelse som är mängder av läsförväntningar som intas av samfälligheter av skribenter och läsare vid särskilda historiska tillfällen som förändras över tiden. Det är därför viktigt att *reflexivt* vara medveten om vilken genre som vi skriver i eller sammanför när vi försöker överskrida den (Alvesson & Sköldberg 2016:147ff). Vi har där av försökt behärska denna genre genom att vi har strävat efter överskridande och utveckling, utifrån kritisk reflektion och en distans till fenomenet.

Utifrån hermeneutiken har vi alltid en förförståelse utifrån våra egna erfarenheter och upplevelser. För att få en djupare förståelse för de upplevelser som finns bland informanterna har vi utvidgat vår förförståelse, vilket har presenteras i inledande kapitlet av studien. Tidigare

forskning är viktigt för att kunna bidra med något nytt till en forskningstradition och därav behövde vi ha kunskap om traditionen för att kunna fördjupa oss i den. Inom hermeneutikens utgångspunkter i *upplevelseperspektivet* finns det två idéer: livsvärlden och förförståelsen. Livsvärlden är den huvudsakliga verklighet som vi upplever som meningsfull och som vi alla lever i. Då vetenskapen inte bryr sig om mening utan bara om fakta förutsätter vetenskapen denna värld. Genom en djup form av tolkning avslöjas denna och utan tolkning finns inte vår existens i livsvärlden. Det går inte komma utanför livsvärlden, vilket innebär att vår förförståelse alltid har varit med när vi har mött det vi mött. Detta innebär att en tolkning kan vara tillfreds ett tag, men på grund av historien behöver man söka nya tolkningar. Det är värdefullt att ha en förförståelse för att ens kunna förstå något fenomen eller för att skapa en ny förståelse som sedan kan förvandlas till en förförståelse (Sjöberg & Wästerfors 2008:102ff). En god förförståelse är något vi har haft med oss och som varit mycket givande genom hela studien.

4.3 Förförståelse

Vi valde att titta närmare på om funktionsnedsatta är utsatta för sexuella trakasserier, då vi båda är intresserade av att arbeta med funktionsnedsatta i framtiden. Vi kom dock framförallt fram till ämnet då vi sedan tidigare arbetat med personer som har en funktionsnedsättning. Utifrån våra arbetslivserfarenheter från yrket, där en av oss har flera års erfarenhet och den andra är relativt ny i yrket, har vi en viss förförståelse till att det finns en hel del personer med funktionsnedsättningar som utsätts för sexuella trakasserier samt att det många gånger inte anmäls eller tillsätts några åtgärder när det sker. Med inspiration från #metoo-rörelsen och från vår förförståelse att just funktionsnedsattas upplevelser inte har fått komma till tals och synliggjorts i det offentliga, har vi valt att studera detta närmare.

4.4 Urval

Forskningsfrågan och undersökningsmetoderna är anpassade till varandra, vi har läst och sökt på litteratur inom ämnet. Detta har lett till att vi begränsat oss och gjort ett selektivt urval. Dessa begränsningar kan i många fall framkalla problem då det innebär att val behöver göras. De val som har gjorts och som har valts bort har vi därav valt att inkludera i detta avsnitt. Vi bestämde oss ganska snabbt för att avgränsa oss till vårt ämne och det urval som gjorts, vilket vi har gjort för att få de bästa möjligheterna till att få fram empiri som både skulle kunna bidra med något

nytt men även då det var ett fenomen som intresserade oss på grund av vår tidigare förståelse. Tillträdet till fältet har en avgörande relevans för förståelsen och tolkningarna av fenomenet. Det är de eller den personen (benämns även som "gatekeepers") som släpper in en på fältet och som avgör hur mycket av fältet man får ta del av, vilket kan leda till riktningar som man inte kan styra över (Sjöberg & Wästerfors 2008:29ff). När vi mötte fältet ville vår "gatekeeper" att vi skulle göra vissa ändringar, vi var där av tvungna att omformulera och ta bort en del av intervjuguiden för att den skulle vara bättre anpassad till informanterna. En del av frågorna i intervjuguiden var känsliga eller inte tillräckligt tydliga för våra informanter var de flesta ändringarna som gjordes givande. Dock var det en fråga som vi gärna ville ha svar på, men som vi inte kunde ha med på grund av att det var en för känslig fråga att ställa enligt vår gatekeeper. Detta var vi tvungna att respektera för att kunna intervjua informanterna. Utifrån mailkontakt och telefonsamtal kom vi tillsammans med vår gatekeeper fram till detta samt att målet var att få ihop åtta informanter från en eller flera klasser på en gymnasiesärskola. För att få ett slumpmässigt urval i klasserna valde vi att presentera oss för två olika klasser där vi inte avgränsat till tjejer eller killar, utan de eleverna som har varit där har själva fått bestämma om de vill vara med eller inte.

4.5 Tillvägagångssätt

För att få tag i informanter att intervjua började vi med att kontakta en gymnasiesärskolas rektor. Genom denna kontakt, vår så kallade gatekeeper fick vi tillträde till fältet. Vi fick presentera oss för två klasser på denna skola, där vi berättade om vårt syfte med vår uppsats och varför vi gärna ville intervjua just dem. Därefter lämnade vi kvar samtyckesblanketter och så fick de elever som var intresserade av att vara med att ta hem och läsa igenom det för att sedan skriva under om de ville vara med. Efter några dagar hade vi nio informanter med funktionsnedsättning som ville vara med och vi satte då igång att intervjua dem på deras gymnasiesärskola. Vi utgick från vår intervjuguide, men på grund av en del känsliga frågor valde vi att gå fram mycket varsamt och möjligheten att ha med en elevassistent från skolan fanns. Efter samtycke från informanterna har vi spelat in intervjuerna med hjälp av våra mobiltelefoner och sedan transkriberat det insamlade empiriska materialet tätt efter intervjuerna medan vi fortfarande hade allt färskt i minnet.

4.6 Intervjuguide och databearbetning

Vi har valt att använda oss av kvalitativa forskningsintervjuer, vilket valdes för att studiens mål är att på ett rikligt och omfattande sätt kunna fånga upp individernas berättelser kring sexuella trakasserier. Vi har valt att använda oss av kvalitativa djupintervjuer för att vi söker förståelse för ämnet på ett sätt som skulle vara svårt att få genom en kvantitativ metod såsom enkätundersökningar. Den kvalitativa forskningsintervjun söker kvalitativ kunskap på ett vardagligt framställningssätt, den syftar inte till kvantifiering. Målet med kvalitativa forskningsintervjuer är att utvinna nyansrika beskrivningar av intervjupersonens livsvärld, den arbetar varken med ord eller siffror. Fördelarna med att använda djupintervjuer är när man som forskare är ute efter att få en detaljerad analys av en komplex situation, exempelvis om informanternas känslor, attityder, värderingar med mera. Djupintervjuer ger möjlighet att samla in en stor mängd information från varje enskild respondent. Varje intervju ger tillfälle att gå in på djupet och erhålla information som annars skulle varit svår att ta fram. Intervjuaren behöver bara koncentrera sig på en person i taget vilket gör det enklare att ge respondenten återkoppling på svaren (Kvale & Brinkmann 2014:47ff). Vi delade upp de nio genomförda intervjuerna genom att en av oss transkriberade fyra intervjuer och den andra transkriberade fem intervjuer. Transkriberingen av svaren på frågorna gjordes ordagrant, vi tog dock inte med konstpauser som till exempel "öh" eller "hm". Genom att läsa igenom materialet och dela upp svaren i olika innehåll, kunde vi konstruera en sammanställning, där varje informant och varje tema sammanfattades. De teman som framkom har vi kunnat koppla till både vårt syfte och vår frågeställning, vi har därav lyft fram de svar från informanterna som har en stark koppling till syftet och som besvarar våra frågeställningar. Det första temat "Sexuella trakasserier" uppstod genom att alla informanter hade beskrivningar av vad sexuella trakasserier är samt hur de trodde att det pågick. Detta tema hänger ihop med studiens syfte och frågeställning då det frambringa informanternas uppfattningar kring sexuella trakasserier, vilket är det vi bland annat ville komma åt. Det andra temat "Utsatthet och sårbarhet" var det mest självklara temat som kom fram. Detta tema påvisar en hel del utifrån vad vårt syfte handlar om, vilket bland annat handlar om att undersöka om personer med funktionsnedsättning upplever sig vara sårbara och utsatta för sexuella trakasserier. Data som bildade detta tema var mycket innehållsrik och alla informanter bidrog med bra svar på de frågor vi hade kring detta. Det tredje temat "Stöd, hjälp och åtgärder" var också starkt kopplat till studiens syfte gällande informanternas inkludering i samhället.

Studiens underfrågor handlar om vart personer med funktionsnedsättning vänder sig om de behöver hjälp och om det fungerar, vilket bildade detta tema.

4.7 Analyismetod

För att öka förståelsen för fenomenet har vi fokuserat på att betrakta det isolerat från historisk och rumslig kontext för att på så vis se fenomenet i sitt sammanhang samt se igenom den historiska processens förskevningar. Det är själva sammanhanget som var viktigt och informanternas upplevelser av fenomenet har varit utgångspunkten för all kunskap som har analyserats (Alvesson & Sköldberg 2017:173f). I analyskapitlet lyftes det som var relevant fram utifrån studiens syfte och frågeställningar, de vetenskapliga artiklarna samt våra teoretiska referensramar. Dessa delades i samma teman som vi använde i resultatet, vilket därefter analyserades. Med hjälp av *meningstolkning* som analysmetod har studiens empiriska material analyserats. Det är en empirisk vetenskaplig metod som används för att dra slutsatser om innehållet i olika slag av kommunikation, som i intervjuer. Det skiljs på meningskoden genom att kategorisera vad som är begreppsstyrt (vad man letar efter i materialet) och vad som är datastyrt (när materialet får tala för sig själv, exempelvis med kärnfulla intervjuцитat). Den här typen av analys innefattar även meningskoncentration, vilket innebär att man sammanfattar de uttalanden som samlats in. Meningstolkning är också en stor del av analysen. Där tolkas de svar som insamlats och det läggs stor vikt vid exempelvis vilken psykologisk inlevelse de har och om det finns någon underliggande mening i svaret, det vill säga att man uttrycker en sak men avser en annan (Kvale & Brinkmann 2014: 249ff).

4.8 Etiska reflektioner

Vår studie har krävt mycket etiska reflektioner och överväganden, på grund av att den berör ett känsligt ämne. För att utföra en bra och givande intervju krävs det att man har klurat ut de etiska aspekterna innan man utför intervjun. Kunskapen som produceras från intervjuforskning är beroende av den sociala relationen mellan intervjuare och informant (hen som intervjuas) och all empiriinsamling och forskning bygger på intervjuarens förmåga att skapa en miljö där informanten känner sig trygg nog att svara på forskarens frågor. För detta behöver intervjuaren skapa en fin balansgång mellan att samla in väsentlig kunskap för forskningens syfte och etisk respekt för intervjupersonens integritet. En djupintervju syftar till skillnad från kvantitativa

forskningsmetoder som enkätundersökningar, till att pröva de svar människor ger. Vilket innebär att intervjuaren inte kan vara helt opersonlig, utan ge något av sig själv för att kunna få ett öppet svar (Kvale & Brinkmann 2014:33). Vi har varit noga med att fastställa för respondenten att hen har full anonymitet, vilket innebär att det inte går att härledas tillbaka till dem. Innan vi utförde intervjuerna var vi på skolan och presenterade oss och vår studie. Därefter lämnade vi ut samtyckesbrev som de elever som kunde tänka sig att medverka fick ta hem för att få påskrivna av deras vårdnadshavare. Innan vi gjorde intervjuerna fick vi samtycke av informanterna och deras vårdnadshavare, vilket lämnades utan yttre påtryckningar eller begränsningar av den personliga handlingsfriheten. Samtycket har både dokumenterats skriftligt innan intervjuerna utfördes och finns även med på inspelningen som gjordes under intervjun. Vi informerade forskningspersonerna som ville medverka ytterligare om vad vår studie handlar om och vad planen och syftet med vår forskning var samt att deltagande i forskningen är frivillig, vilket innebär att de kan avbryta sin medverkan när som helst.

4.9 Metodreflektion

Metod är den forskningsstrategi som används i en studie, vilket bland annat varierar beroende på vilka teoretiska grunder som finns. Teorier utgör "forskningens rörelseenergi", vilket då fungerar som en igångsättande kraft för studien. Det är dock inte bara teori- och metodval som hänger ihop, utan även genom studiens problemformulering får ofta de teoretiska utgångspunkterna en viss vägledning (Sjöberg & Wästerfors 2008:87–96). Det är genom vår problemformulering och de valda teorierna vi har kommit fram till att ha en kvalitativ metod med en hermeneutisk forskningsansats. Lundin (2008) menar att det många gånger finns ganska självklara samband mellan metoder och teorier, ibland står man till och med redan i en teoretisk tradition genom själva metodvalet. Det kan dock vara bra att försöka att vända sig till andra teorier än de som är direkt kopplade till den metod som används. Vi har därför frågat oss vilka teorier som passar bäst till det insamlade materialet och som på ett bra sätt visat vägen för hur det sociala livet kan beskrivas på ett vis som skapar ett mönster i underlaget. Inom hermeneutiken behövs det ett öppet och medvetet förhållningssätt, det är extra viktigt då det finns risk att ens förförståelse kan förhindra en att upptäcka något nytt. (Sjöberg & Wästerfors 2008:108–112). Då vi har en ganska omfattande förförståelse har vi varit noga med att sträva efter öppenhet och på så vis inte gjort oss "blinda" för att upptäcka något nytt.

Enligt Alvesson & Sköldberg (2016) är det inte metodik utan ontologi och epistemologi som är avgörande för god samhällsvetenskap, vilket främst hanteras av bättre kvalitativ forskning och är därför bäst lämpad för vår studie. Jämförelsevis med en kvantitativ metod som inte fångar upp förståelse för ämnet på ett lika djupt plan som en kvalitativ metod gör (Alvesson & Sköldberg 2016:13,19). Genom att vi använde oss av djupintervjuer fanns det även svagheter, de kan vara mycket tidskrävande i förhållande till mängden material som framkommer. Även möjligheten att generalisera resultatet till en hel population är begränsad då man endast intervjuar ett fåtal personer. Djupintervjuer kan också upplevas som skrämmande då det inte finns någon annan som kan svara på frågan åt dem, därför har det varit väldigt viktigt att vi tänkt på de etiska aspekterna innan vi gav oss ut och gjorde intervjuerna (Kvale & Brinkmann 2014)

5. Resultat

Resultatkapitlet består av det material som insamlats i form av intervjuer med funktionsnedsatta individer där de delar med sig av sina perspektiv och upplevelser av sexuella trakasserier. Resultatet presenteras i olika teman med utgångspunkt från intervjuguiden. De teman som presenteras är: Sexuella trakasserier, Utsatthet och sårbarhet samt Stöd hjälp och åtgärder. Vi har valt att använda oss av många citat för att lyfta informanternas egna upplevelser och tankar kring sexuella trakasserier, för att på så vis försöka göra deras röster hörda. Genom att deras egna ord får ta plats hoppas vi på att bilden av vilka dem är och hur de tänker blir tydlig.

5.1 Sexuella trakasserier

När informanterna fick beskriva vad sexuella trakasserier betyder för dem gav de en ganska homogen bild av vad det är. De flesta av informanterna ser att sexuella trakasserier både förekommer i fysisk och psykisk form. Nedan följer ett citat från en informant som beskriver vad hennes bild av sexuella trakasserier är: *Asså när man tar på ett ställe som man inte vill bli tagen på, ett ställe som man vill ha för sig själv.* Citatet är en beskrivning som på ett kortfattat men konkret sätt beskriver vad sexuella trakasserier kan innebära.

Den övergripande uppfattningen som framkom var att sexuella trakasserier sker i form av fysisk beröring som är påtvingat, elaka kommentarer, olämpliga blickar samt att bli tvingad att delta i sexuella handlingar. Samtliga informanter uppfattade sexuella trakasserier som att det är något som främst tjejer blir utsatta för, vilket de verkade tro då killarna själva inte hade blivit utsatta och tjejerna inte kände till någon kille som blivit utsatt för det. *Det kan även vara att någon tittar på en på ett sätt som man tycker känns obehagligt...* Det intressanta med detta är att informanten uttrycker ett sätt att uppleva sexuella trakasserier som inte innebär fysisk beröring, utan att det kan finnas ett obehag genom endast få en obekväm blick.

Ett fåtal upplever att sexuella trakasserier endast sker på sociala medier, men alla upplever att det förekommer på sociala medier. Samtliga informanter använder sig av sociala medier dagligen, såsom Facebook, Instagram, Snapchat och Skype. Som citatet påvisar nedan verkar det vara många som använder sig av sociala medier för att sexuellt trakassera andra. Flertalet informanter hävdar att olämpliga bilder är ett vanligt tillvägagångssätt för att få kontakt och utföra sexuella trakasserier på sociala medier. ... *De gömmer sig bakom en skärm man vet inte vem de är. De kan ju vara ett helt gäng som gömmer sig där bakom och som ger sig på folk genom att skriva.* Detta påvisar att det även kan ske sexuella trakasserier på sociala medier. Genom anonymitet kan förövaren trakassera i det dolda.

5.2 Utsatthet och sårbarhet

De personer som har deltagit i denna studie har sedan tidigare i skolan pratat ganska mycket om vad sexuella trakasserier är, vad som är okej att göra samt vad som inte anses okej att utsätta någon för eller utsättas för. Alla hade därav bra koll på vad sexuella trakasserier kan vara. Även fast majoriteten av informanterna hade upplevelser av sexuella trakasserier på sociala medier eller utanför i verkligheten var de mycket tillmötesgående och verkade känna sig bekväma att samtala kring detta ämne. Nedan följer tre citat från tre olika informanter, där alla tre blivit utsatta för sexuella trakasserier. *Det har hänt mig en gång på instagram. Jag tror det händer mycket men vet inte. Jag hade en pojkvän mellan 2013–2016, jag känner honom men han ville bara ligga. Vi skrev på instagram. Ibland säger jag inte allt.* Detta citat visar på att personen som sagt detta har blivit utsatt för sexuella trakasserier samt att hon kanske inte alltid berättar när något sådant sker. En annan informant uttryckte sig såhär: *Jag har många upplevelser och tror*

det är många som utsätts, ofta på nätet. Jag tror det är Facebook, där kan man få fatt i alla och jag får 100 såna varje dag. Detta visar på att informanten många gånger blivit utsatt för sexuella trakasserier på sociala medier och att främst Facebook är en sådan plats där hon många gånger har blivit kontaktad av personer som hon inte velat ha kontakt med. När informanten uttrycker att hon får “100 såna varje dag” syftar hon på olämpliga bilder och kommentarer.

Så ja, detta hände en gång innan med. Han pussade mig och jag var inte beredd på det. Asså jag kan inte, jag fattar inte, det blev en väldig chock. Och sen gick vi ut igen för några veckor sen och så tafsade han på mina bröst. Där ute när jag var där med han killen, jag var ganska i chock, jag kunde inte säga något till någon. Då jag inte visste att han skulle göra så, så var jag rädd.

Detta är intressant då det förmedlar att hon har blivit utsatt flera gånger av någon som denne känner till och som går på samma skola. Det påvisar även att hon inte kunnat säga ifrån, har upplevt en rädsla och att hon inte vågat berätta det för någon.

En av deltagarna i studien var en tjej som utstrålade mycket energi och glädje men även en viss osäkerhet kring ämnet. Hon hade tidigare fått mycket information från personal på skolan om vad vår studie innebar, detta då personalen visste att det fanns känsliga upplevelser av sexuella trakasserier. Hon hade dock visat tydligt att hon ändå ville vara med. I intervjusituationen berättade hon först inte så mycket om sig själv, hon nämnde istället att hennes syster hade blivit utsatt för sexuella trakasserier. Sedan framkom det även att hon själv hade blivit utsatt för saker som kändes obehagligt av samma person som hade utsatt hennes syster. Hon verkade ganska lättad i slutet av intervjun över att hon kunde prata om det och gav intrycket av att hon förstod att det som hänt henne och systemen inte var okej samt att det var personen som utsatt dem för det som hade gjort fel.

Ja min syster har ju upplevt det. Jag kan säga att mammas ex har tafsat på min syrra. Det var mest när jag kramade honom så ville han göra såhär: *“visade gester på en kram där han är alldeles för närgången”*. Det är därför han inte finns här längre, han är i fängelset. Detta är ju en ganska stor hemlighet vi har i

familjen. Det är den största. Jag är rädd att han kommer ut och hittar oss och sådant.

Citatet ovan visar på att hon och hennes syster hade blivit utsatta för allvarliga sexuella trakasserier samt att det finns en viss rädsla över att personen som utsatt dem för detta ska komma ut och hitta dem.

Majoriteten gav intrycket av att känna sig relativt bekväma med att prata kring sexuella trakasserier och verkade vara insatta av vad som sker runt om i världen. Några pratade om att det visas en hel del på nyheterna kring ämnet och vissa verkar ha reflekterat över det mer än andra. När vi ställde frågan om informanterna kände sig rädda för att bli utsatta för sexuella trakasserier var det många som kände en viss rädsla för att bli utsatta. Nedan följer två olika informanternas tankar kring detta: Ja, *jag är rädd för att det ska hända igen, då det har hänt innan*. Det finns en viss rädsla över att bli utsatt för sexuella trakasserier då personen tidigare blivit utsatt. Den andra informanten uttryckte sig såhär: *På vintern är det till exempel mörkare, speciellt när vi slutar sent i skolan, så är man rädd för att bli överfallen och våldtagen. Man är rädd*. Personen beskriver att det finns en rädsla för att bli utsatt för grova sexuella trakasserier, att det förekommer en viss ökad rädsla för detta när det är mörkt ute när personen behöver gå hem från skolan.

Informanterna tror att det sker en hel del sexuella trakasserier både på sociala medier och utanför i verkligheten. Många av dem har antingen upplevt det själva eller känner någon som har blivit utsatt. Några av deltagarna verkade inte ha tänkt mycket på hur de skulle reagera om de skulle bli utsatta för sexuella trakasserier. När de fick frågan var det dock många som beskrev att de nog skulle bli rädda, arga, ledsna samt chockade och skulle då inte riktigt veta hur de skulle bete sig. En informant som uttryckte sig såhär:

Ganska rädd och ledsen tror jag. Jag skulle nog inte sagt något om det, jag skulle nog varit tyst och inte pratat om det. Jag tror att folk kanske tar upp det och säger saker och börjar sprida rykten. Om man säger något så kanske personen som gjort det får reda på att man sagt till. Man kan ändå berätta för

kuratorn, mamma och pappa hade jag berättat för, men inte till vänner och sådant.

Det framgår att personen tror att hon skulle bli ledsen och rädd. Hon uttryckte att det finns en viss rädsla över att berätta om man blivit utsatt för sexuella trakasserier. Det fanns även en rädsla över att andra skulle börja prata om det och sprida rykten om hon skulle berätta om sin upplevelse. Informanten kände sig bekväm med att berätta det för sina föräldrar och kuratorn på skolan, men inte till sina vänner på grund av rädslan för ryktesspridning.

I intervjuerna talades det en hel del om hur ofta och hur mycket deltagarna trodde att sexuella trakasserier pågår på sociala medier. Det var blandade diskussioner om det, men nästan alla hade en upplevelse av att det sker ofta. Nedan följer två citat där två olika informanter har uttryckt sig så här:

Jag tror det pågår mer än vad folk tror, jag tror att många liksom. Jag har hört att många upplever det men inte vågar säga något för då tror de att de kommer bli utkollade sen och vara rädda att något ska hända. De tycker inte att det känns bra, de försöker lägga bort det för att de tycker att det är obehagligt. Jag tror att många bär på det utan att de vågar säga något.

Detta är intressant då det förmedlar att informanten tror att det sker mer än vad många tror och att han har hört att många har upplevelser av sexuella trakasserier på sociala medier, men inte vågar prata om det. Det finns en viss rädsla över att något ska hända dem om de blir utsatta och berättar om det. Han förmedlar även att han tror att det är många som inte vågar säga något och istället bär på det.

De skriver bara att man ska klä av sig och sådant och han kanske hotar dem för att de ska göra det. Kanske ja, länge. Jag tror att det är mycket, det kanske har minskat lite. Men ändå finns det fortfarande folk som fortfarande gör det.

Detta påvisar att hon tror att det sker en hel del sexuella trakasserier på sociala medier och att det även kan ske i form av hot.

Bland informanterna fanns det tre killar. Ingen av de killarna hade själva blivit utsatta för sexuella trakasserier, men majoriteten av dem förmedlade att de var väl insatta och att det var något som de hade reflekterat över. De upplevde att sexuella trakasserier pågår, men de trodde att det mestadels är tjejer som blir utsatta för det då de själva inte hade blivit utsatta eller kände någon annan kille som blivit det. *Det är så många som, framförallt tjejer som är obekväma så de vågar liksom inte gå ut själva längre, de vågar inte vara på olika ställen. Jag har lärt mig mycket för det är många som har berättat.* Det framgår att han har fått berättat en hel del för sig om att det är många som inte känner sig bekväma med att vistas ute samt att vissa platser upplevs som farligare än andra.

Ja, jag har mest sett på sociala medier, där det är många, framförallt gubbar som kommenterar tjejers utseenden och sådant, de skriver en massa obehagliga saker. Jag upplever att det pågår ganska mycket både på och utanför nätet. Man ser ofta att det kastas många obehagliga blickar.

Detta visar på att han upplever att det försiggår en hel del sexuella trakasserier på både sociala medier och utanför i verkligheten. Han upplever att det många gånger är äldre män som skriver obehagliga saker på sociala medier.

5.3 Stöd, hjälp och åtgärder

Samtliga informanter bekräftade att de hade någon som de kunde vända sig till för stöd och stöttning. Det var framförallt familjemedlemmar, elevassistenter och även en kurator som de kände störst förtroende för att vända sig till i jobbiga situationer. Några informanter upplevde dock att de inte hade många att vända sig till. Nedanstående citat kommer från en informant med en CP-skada som beskriver hur hon skulle reagera vid utsatthet för sexuella trakasserier. Vid förtroende för professionell hjälp, såsom att gå till kurator eller polisen, så var det blandade åsikter. Flertalet uttryckte sig att de kände stort förtroende för skolans kurator och desto mindre för den svenska polisen. *Sagt till mamma, att hon ska läsa. Eller vänt mig till skolan. Men har*

inte många att vända mig till. Vi fann detta citatet intressant då informanten pekar ut att trots att det finns personer att söka stöd från såsom skolan och familjen, kan hon fortfarande känna sig ensam i sin situation och uppleva att hon inte har någon att vända sig till.

En annan upplevelse som framkom var uppfattningen av att polisen hade mycket att göra och att deras upplevelse av sexuella trakasserier inte var viktiga nog för att involvera dem. Citatet nedan kommer från en informant som blivit sexuellt trakasserad men som inte anmält det till polisen. Det som dock var den största anledningen till varför de inte anmält eller skulle anmäla en sådan händelse berodde på okunskapen om hur man genomför en anmälan. Majoriteten av informanterna uttryckte även att det borde vara hårdare straff för de som sexuellt trakasserar andra. ... *Jag tror inte att svensk polis kunnat hjälpa till, de har skitmycket nu...* Det intressanta med detta är informantens syn på den svenska polisen, men det som är mest intressant är det som inte sägs, där informanten menar på att sin upplevelse av sexuella trakasserier inte är viktig eller stort nog för att involvera polisen.

En informant visade indikationer på skam i samband med att någon skulle få reda på att hon blivit utsatt för sexuella trakasserier. Informanten berättade att hon känner sig otrygg vid frågan om hur sårbar hon känner sig för att bli utsatt för sexuella trakasserier: ... *Jag tror inte att man vågar berätta om någon skulle få reda på det, som till exempel dina släktingar – att de skulle säga fel saker.* Det finns en skam och rädsla för att hennes upplevelse av sexuella trakasserier ska sprida sig och uppfattas “fel” av personer i hennes omgivning.

När informanterna fick beskriva vilken önskvärd hjälp och förslag på åtgärder som de skulle vilja få om/när en situation involverande sexuella trakasserier inträffar, framkom det att det behövs mer stöttning och hjälp för att skriva en anmälan. Detta skulle helst komma från en polis eller någon annan som utstrålar auktoritet och pålitlighet samt att förövaren ska hittas och straffas för att de ska kunna känna sig tryggare. Informanterna betonade även vikten vid att ha någon att prata med och att det är viktigt att personen som hen anförtror sig till lyssnar. En av informanterna föreslog även att man ska prata mer med killar om vad som är ett okej beteende:

Ja att man börjar prata mer om det och att man framförallt pratar med killar om vad som är okej och inte, hur man får bete sig mot andra. Och hur det är okej och att man inte skojar genom att kalla någon hora för det kan ta hårt på den personen. Man vet ju inte om den personen har varit med om våldtäkter innan, så om man får en sådan kommentar. Det kan ju leda till självmord eller depression. De har då fördärvat någons liv.

Utöver den stora insikten för konsekvenser som informanten påvisar är det intressant hur synen på sexuella trakasserier främst består av killar som förövare och tjejer som offer.

Informanten berättade vidare och menade även att förslaget kan gå fel då det kan uppfattas som att alla män sexuellt trakasserar kvinnor och det kan leda till fördomar:

Jag vet många män som är sådana och då tror ju folk att män är konstiga och dumma, vilket leder till fördomar och det blir ju också fel. Jag tycker att det är fel det som händer. Det känns ju konstigt att känna att vissa tjejer är så rädda att de inte vet vem dem ska lita på längre.

Här lyfter informanten ett viktigt resonemang om konsekvensen av att dra alla män över en kam, då inte alla män eller bara män sexuellt trakasserar andra.

En informant gjorde en jämförelse mellan att bära på upplevelser av sexuella trakasserier och en tung väska:

För om ingen vågar prata om det så går man runt och bär på det och då blir väskan bara tyngre och tyngre. Det är som att lägga i en massa saker i en väska så att den blir allt tyngre och till sist orkar man inte hålla upp den väskan längre, men börjar man prata om det så får man tömt den väskan. Så det blir ju så med sexuella trakasserier.

Ur citatet framgår vikten av att ha någon att prata med för att få stöttning och att en person inte kan hålla hur mycket som helst inne utan att öppna upp sig för någon. Liknelsen som informanten

gör påminner om det från början engelska uttrycket “No man is an Island” som syftar till att människor mår dåligt när de är isolerade från andra och behöver vara en del av något för att må bra.

I slutet av varje intervju fick informanterna chansen att berätta om sina tankar kring intervjuerna. Vi fick mycket positiva tankar kring vår studie, en av deltagarna uttryckte sig såhär:

Jag tycker att det är viktigt att NI vågar prata om det och att ni faktiskt tar upp detta ämne för det är ett så viktigt samtalsämne idag. Om ni vågar prata om det eller någon vågar prata om det så kommer folk börja känna sig mer bekväma i det och då vågar folk ta upp det.

Informanten trycker på samma ståndpunkt som denna studie går ut på, att lyfta det känsliga ämnet om sexuella trakasserier för att öppna upp för diskussion.

5.4 Sammanfattning av temana Sexuella trakasserier, Utsatthet och sårbarhet samt Stöd, hjälp och åtgärder

Sammanfattningsvis lyfter det första temat sexuella trakasserier vad just sexuella trakasserier kan betyda för informanterna. Likheterna som framkommer är att samtliga upplever att sexuella trakasserier kan te sig på olika sätt och att det förekommer både på sociala medier och utanför. En annan likhet vi kan se är genusaspekten, där alla är överens om att det främst är tjejer som utsätts för sexuella trakasserier och att det är män som trakasserar. Det framkommer inga tydliga skillnader i uppfattningen av vad sexuella trakasserier är, men samtliga kommer med olika tankar på hur det kan utspela sig. I temat utsatthet och sårbarhet lyfts informanternas egna berättelser av sexuella trakasserier fram, både upplevelser på sociala medier och utanför. De flesta hade egna upplevelser av sexuella trakasserier eller kände någon som har blivit utsatt. En likhet som vi uppmärksammade var att samtliga informanter hade god kunskap om vad sexuella trakasserier kan innebära. Skillnaderna är att några endast upplevt sexuella trakasserier på sociala medier medan andra hade upplevt det i verkligheten. I det sista tema stöd, hjälp och åtgärder redogör informanterna för vilket stöd som de upplever finns, vilka åtgärder som de önskar skulle finnas och vilken hjälp de fått och skulle vilja få vid utsatthet för sexuella trakasserier. Den tydligaste

skillnaden som vi kan se i temat är att endast några känner sig trygga med att berätta för andra om de har blivit utsatta för sexuella trakasserier, medan de andra informanterna inte kände sig trygga med att berätta det för andra. Den likheten vi kan urskilja från temat är att samtliga informanter uttryckte en viss osäkerhet kring processen med en anmälan, hur man exempelvis ska gå tillväga och vem man ska ta kontakt med.

6. Sociologisk analys

I detta kapitel redogör vi för vår analys av resultatet. Analysen består av de teorier som presenterats tidigare och även tidigare forskning som introducerades under bakgrunds- och tidigare forskning kapitlet. Analysen följer samma teman som presenteras i resultatkapitlet: Sexuella trakasserier, Utsatthet och sårbarhet och Stöd, hjälp och åtgärder.

6.1 Sexuella trakasserier

Resultatet visar att samtliga informanter uppfattade att sexuella trakasserier är något som främst drabbar tjejer. Informanterna kände inte någon kille som blivit utsatt och killarna som deltog i vår studie hade inte själva blivit utsatta för sexuella trakasserier. I Wissink et al. (2015) studie framkom det att pojkar är mindre benägna att rapportera sexuella trakasserier jämfört med tjejer (Wissink et al. 2015: 30f). Detta är något vi tror kan vara en anledning till att våra informanter anser att det är främst tjejer som blir utsatta för sexuella trakasserier.

Den hegemoniska maskuliniteten som Connell (2008) redogör för handlar om att normerna tillsammans skapar förutsättningar som ger män större inflytande. I dagens samhälle lever det kvar en bild av att maskulinitet är normerande och representeras av vita, heterosexuella, medelålders medel- och överklass män. Både män och kvinnor blir förtryckta av denna hegemoniska maskulinitet (Connell 2008:115ff). Genom Connells teori om den hegemoniska maskuliniteten kan vi identifiera en annan anledning till att informanterna i vår studie inte har upplevelser av att killar blir utsatta för sexuella trakasserier. Det kan bero på att de inte vill visa sig svaga, de vill leva upp till den hegemoniska maskulinitetsnormen som präglar vårt samhälle. Samtliga informanter är förtryckta av den hegemoniska maskuliniteten. Tjejerna tillhör inte

normen och killarna kan ha extra svårt att uppfylla kraven för denna norm på grund av att de redan tillhör en marginaliserad grupp i samhället.

I resultatet framgår det att flertalet informanter anser att ett vanligt tillvägagångssätt för förövarna att få kontakt på sociala medier många gånger förekommer genom olämpliga bilder och kommentarer som utmynnar i sexuella trakasserier. Normand & Sallafranque-St-Louis (2016) skildrar i sin artikel att individer med funktionsnedsättningar kan ha begränsningar med att förutsäga konsekvenser av deras handlingar och beteenden samt att det kan finnas svårigheter att läsa av andras känslor. Dessa individers önskan att träffa andra personer på nätet resulterar i att risken för sexuella trakasserier via nätet ökar. Vidare menar författarna av artikeln att informanterna har ett starkt behov av social kontakt och att dessa egenskaper kan öka deras sårbarhet för sexuella internetpåtryckningar (Normand & Sallafranque-St-Louis 2016). Vårt resultat visar likt artikeln att personer med funktionsnedsättningar är sårbara för sexuella trakasserier på sociala medier, vilket vi kan se genom att informanterna har ett starkt behov av social kontakt som de många gånger försöker uppnå genom sociala medier. Deras konsekvenstänk kan vara bristande jämfört med normalstörda individer, vilket kan resultera i att riskerna ökar och de kan bli offer för sexuella trakasserier på sociala medier.

Crenshaw (1991) redogör för kategoriseringar som finns för att göra världen språkligt begriplig. Genom att kategorisera olika grupper i samhället och känna till omfattningen av olika grupper; äldre, handikappade, låg- respektive höginkomsttagare skapas befolkningens infrastruktur. Genom att vi kategoriserar skapas det även många gånger sociala hierarkier (Crenshaw 1991:12f). Genom Crenshaw kan vi förstå att samtliga informanter som deltagit i vår studie har olika funktionsnedsättningar, vilket gör att de tillhör en kategori som i dagens samhälle är en minoritet. Som en minoritetsgrupp placeras de i en kategori som kan betraktas som lättare att sexuellt trakassera än majoritetskategorin av normalstörda. Det kan exempelvis handla om fysiska funktionshinder som gör det svårt för den funktionsnedsatta att försvara sig och med intellektuell funktionsnedsättning kan det vara svårt att avgöra var gränsen går för vad som är rätt och fel.

6.2 Utsatthet och sårbarhet

I resultatet framkom det att många av informanterna hade egna upplevelser av att bli utsatt för sexuella trakasserier eller kände någon som blivit utsatt. Detta kan förstås utifrån Goffmans (2014) begrepp stigma vilket beskriver individer som avviker från normen i samhället.

Normalitetskulturen avgör vad som är normalt och avvikande samt påverkar vilket bemötande den stigmatiserade får och hur den individen uppfattar sig själv (Goffman 2014:12–17). Samtliga informanter i vår studie har olika funktionsnedsättningar som kan anses vara avvikande och de kan därav känna av ett stigma eller bli stigmatiserade.

Goffman (2014) menar på att ett stigma kan komma till de “normalas” kännedom vid första mötet eller kan vara uppenbart redan innan det ens har skett ett möte. Den stigmatiserade kan vid samspel med andra förhålla sig till sitt stigma på olika sätt och det sociala samspelet kan variera beroende på om stigmat är synligt (misskrediterad) eller osynligt (misskreditabel). Genom att använda sig av social information som förmedlas av någon slags symbol genom kroppsspråket eller verbala yttringar kan den misskreditable manipulera sin omgivning som hen finner önskvärd. Detta kräver att den stigmatiserade har kännedom om vad som anses vara normalt och applicerar det (Goffman 2014:51–53). I resultatet framkommer det att för de som blivit utsatt för sexuella trakasserier kan det vara känsligt att berätta det för någon, man vill inte visa sig sårbar och känner eventuellt av ett stigma eller tillhör en stigmatiserad grupp som funktionsnedsatt i samhället. Utifrån Goffman kan vi se att inom den grupp där de är med likasinnade tilldelas de ett stigma och i övriga samhället bär de på ett stigma på grund av sin funktionsnedsättning. I sin grupp där de har det gemensamma stigmat funktionsnedsättning får de som blivit utsatta för sexuella trakasserier ytterligare ett stigma. Detta kan hanteras av den funktionsnedsatta som ett osynligt (misskreditabelt) stigma för att dölja att de blivit utsatta för sexuella trakasserier.

Goffmans (2014) misskreditabla stigma där personen själv kan avgöra om hen vill dela med sig av sitt osynliga stigma kan kopplas Hochschilds (2003) teori om emotionellt arbete, som är en viktig aspekt att lyfta in för att visa hur funktionsnedsatta kan försöka dölja sin utsatthet för sexuella trakasserier för att inte bli mer utsatta. I resultatet framgår det att en del av informanterna känner en rädsla att berätta om sina upplevelser av sexuella trakasserier för främst sina vänner men även för släktingar. Det finns en rädsla för att det ska spridas rykten och att de ska bli utsatta

igen för sexuella trakasserier om det skulle komma fram. Hochschild (2003) talar om djupagerande och ytagerande i förhållande till emotionellt arbete. Skillnad mellan djupagerande och ytagerande är att ytagerande döljer vad vi egentligen känner för andra. Vi härmar och utför beteenden så som vi vet att man ska göra, man tar på sig en mask och går in i en roll (Hochschild 2003:159). Hochschilds teori kan förklara informanternas rädsla över att deras upplevelser ska komma ut till personer som de inte vill ska veta. De går in i en roll för att dölja sin sårbarhet och för att inte riskera att bli ytterligare utsatt. Informanten vars syster blivit utsatt gick från början in i roll för oss, kanske till och med sig själv, för att dölja sin sårbarhet och det faktum att hon blivit utsatt av samma förövare som hennes syster.

Normand & Sallafranque-St-Louis (2016) beskriver i sin studie att personer med funktionsnedsättningar kan vara mer sårbara för sexuella trakasserier än de som inte har en funktionsnedsättning. Informanternas funktionsnedsättningar är likt Normand & Sallafranque-St-Louis (2016) studie en anledning till att de är mer sårbara för sexuella trakasserier. Detta framgår i resultatet då flertalet av informanterna uttryckte en osäkerhet och rädsla kring hur de skulle gå tillväga om de skulle bli utsatta för sexuella trakasserier. De informanter som inte själva hade blivit utsatta för sexuella trakasserier uttryckte också en rädsla för att bli drabbade.

6.3 Stöd, hjälp och åtgärder

I resultatet framgår det att flertalet av informanterna inte kände ett förtroende för att berätta om sina upplevelser av sexuella trakasserier för myndigheter, såsom exempelvis polisen. Samtliga informanter uttryckte även en osäkerhet kring processen med en anmälan. Detta kan förklaras med Jönhills (2012) teori om inklusion och exklusion. Inklusion handlar om ett innanförskap och exkludering handlar om att vara utanför specifika relationer eller system. Detta blir tydligt i resultatet, informanterna som inte känner ett förtroende för myndigheterna blir därav exkluderade från de system som förmodligen hade kunnat hjälpa dem. Bristen på kommunikationsmöjligheter som Jönhill (2012) berör i sin bok kan vi se i detta sammanhang. En del funktionsnedsatta kan ha kommunikationssvårigheter på grund av sitt funktionshinder, vilket kan resultera i att de exkluderas i olika sammanhang (Jönhill 2012). Det kan vara en av anledningarna till att vissa av informanterna i vår studie inte anmäler om de blivit utsatta. En annan anledning till att de inte anförtror sig till myndigheter kan ha att göra med att de känner sig

stigmatiserade på grund av sin funktionsnedsättning. Utifrån resultatet kunde vi förstå att det kan finnas en rädsla för att bli misstrodd av den myndighet som man vänder sig till, detta på grund av sitt stigma eller på grund av osäkerheten kring sina upplevelser av sexuella trakasserier. De kan ha svårt att skilja på var gränsen går för vad som anses vara sexuella trakasserier och om man då kan gå vidare med det. I resultatet framgår det även att några av informanterna känner en rädsla för om de skulle bli tagna på allvar av den myndighet de vänder sig till för att få hjälp. Detta går till viss del i linje med vad Wissink et al. (2015) framställer i sin studie, där de poängterar att det beror på att ungdomar med funktionsnedsättningar inte alltid inser att de blivit utnyttjade och ibland finner de inte rätt ord för att rapportera det. I deras studie indikerade ungdomarna att vissa vuxna ignorerade rapporter eller försvarade förövarna och ibland hände ingenting efter det att en rapport lämnades till polisen. Ungdomarna ansåg även att det var svårt att rapportera sexuella missförhållanden då de var rädda för våldsam hämnd, förlägenhet, att bli misstrodda och även ett stigma i relation till homosexualitet (Wissink et al. 2015).

Jönhill (2012) nämner även en så kallad referensgrupp, vilket är en grupp som vi alla önskar tillhöra men inte tillhör. Det finns förväntningar om att vara inkluderade i sociala system och vi vill inte bli exkluderade från dem (Jönhill, 2012:39ff). Resultatet påvisar att informanterna i vår studie ur ett makroperspektiv har svårare än normalstörda att inkluderas i vissa sociala system på grund av deras funktionsnedsättningar. I och med att informanterna i vår studie kan ha det svårt att inkluderas i olika delar av samhället blir de många gånger exkluderade i olika samhällsdebatter och deras röster blir på så vis många gånger inte hörda. Ett tydligt exempel på att de inte alltid är inkluderade är #metoo-rörelsen, som främst lyfter normalstördas upplevelser av sexuella trakasserier och inte personer med funktionsnedsättningar. I Annerbäck et al. (2012) lyfts sexuella trakasserier som ett stort folkhälso- och socialt välfärdsproblem på en makronivå, bland annat på grund av dålig hälsa som leder till ett allvarligt samhällsproblem (Annerbäck et al. 2012). Informanterna i vår studie uttryckte att de besitter kunskap om vilket stöd de är i behov av, vilket de tror hade kunnat bidra med en ökad förståelse för dem och förhoppningsvis minskat sexuella trakasserier i samhället. Detta är även något som framgår i Findley et al. (2016) studie, där de uttrycker att handikapporganisationer behöver utbilda och informera om psykisk hälsa, rådgivning, rättigheter och andra tjänster som kan tänkas behövas (Findley et al. 2016). Människor omkring behöver vara medvetna och öppna om de behov som varje unik individ med

funktionsnedsättning kan ha. Man behöver tänka bortom de nuvarande rutinerna och använda tjänster som bemöter denna grups behov (Findley et al. 2016). En av killarna i vår studie påpekade att det finns ett behov av att informera killar var gränsen går när det kommer till sexuella trakasserier, det behövs pratas mer kring ämnet och andra som inte har funktionsnedsättningar behöver bemöta dessa behov. Detta påvisas även i Normand & Sallafranque-St-Louis (2016) studie, det finns en brist på utbildning om sexualitet och relaterade juridiska aspekter, vilket är något som är extra viktigt då många personer som har intellektuella- eller utvecklingshinder kan ha svårare att tolka vissa situationer och beteenden som är oacceptabla (Normand & Sallafranque-St-Louis 2016).

I Wissnik et al. (2015) studie betonades vikten av sexutbildning och defensiva/självbevarelse tekniker för barn med intellektuella funktionsnedsättningar, för att förhindra att de utsätts för sexuella trakasserier. På så sätt betonar de att barn med intellektuella funktionsnedsättningar kan lära sig att känna igen potentiellt farliga situationer, lära sig hur det kan hanteras och hur man försvarar sig. Detta var något de ansåg som lämpligt att undervisa i skolan (Wissink et al. 2015). I vår studie fick vi en bild av att samtliga informanter var väl insatta i vad sexuella trakasserier innebär och att det hade att göra med att skolan pratat mycket kring just detta ämne. Författarna i Wissink et al. (2015) artikel lyfter även att mer uppmärksamhet bör ges till utveckling av speciell expertis hos professionella, speciellt inom polisutbildningar (Wissink et al. 2015). Som presenterats i resultatet var det många informanter som hade en önskan att polisen eller andra myndigheter skulle kunna bemöta deras behov som exempelvis att informera och vara behjälplig vid en anmälan.

7. Sammanfattning och reflektion

7.1 Sammanfattning

Syftet med vår studie har varit att undersöka om funktionsnedsatta personer upplever sig vara utsatta och sårbara för sexuella trakasserier. Utifrån studiens resultat framgår det att de informanterna som har deltagit upplever sig vara sårbara för sexuella trakasserier och att det är främst tjejerna som blivit utsatta. Den huvudsakliga frågeställningen som studien haft sin

utgångspunkt i lyder: *Vilka berättelser av upplevelser har personer med funktionsnedsättning av sexuella trakasserier?* Frågeställningen har genom vårt resultat kunnat besvaras med olika berättelser om perspektiv och upplevelser av fenomenet. Samtliga informanter har en god kunskap om vad sexuella trakasserier kan innebära. Majoriteten av informanterna som deltagit i vår studie har egna upplevelser av sexuella trakasserier eller känner någon som blivit utsatt och samtliga informanter upplever att det förekommer både på sociala medier och utanför. Resultatet visade även att informanterna inte kände någon kille som blivit utsatt och killarna som deltog i vår studie hade inte själva blivit utsatta för sexuella trakasserier. Det framgår också att flertalet informanter anser att ett vanligt tillvägagångssätt för förövarna att få kontakt på sociala medier många gånger förekommer genom olämpliga bilder och kommentarer som utmynnar i sexuella trakasserier. Vidare hade vi två underfrågor som lyder: *Var vänder de sig om de behöver hjälp och stöd om de blivit utsatta?* och *Hur upplever de den hjälpen som finns, är den anpassad efter dem?* Även dessa frågeställningar har kunnat bli besvarade. Det visade sig att informanterna främst vänder sig till familjemedlemmar och kuratorn på deras skola om de behövde hjälp eller stöd med sexuella trakasserier. Den hjälpen som finns i samhället om man blivit utsatt upplevdes inte av samtliga informanter som tillräckligt tillmötesgående för deras behov. Hjälpen som finns upplevs inte av informanterna som anpassad för dem, de upplever att deras fall inte är viktiga nog för att gå vidare med. Processen för att göra en anmälan är enligt informanterna för komplicerad för att påbörjas, det finns även en osäkerhet gällande var gränsen går när man behöver söka hjälp efter att ha blivit utsatt för sexuella trakasserier.

7.2 Reflektion

För att återgå till vår problemformulering kan exkluderingen av individer med funktionsnedsättning motverkas på olika nivåer, både på en mikronivå och på en makronivå. På en mikronivå handlar det om att alla invånare måste ta eget ansvar och själva verka för att inkludera minoritetsgrupper i samhället i den mån vi kan. Det kan röra sig om en sådan simpel sak som att hälsa eller småprata med någon som till synes är annorlunda från sig själv, för att få de att känna sig inkluderade. Det är dock på en makronivå som den största förändringen behövs. Det första steget tror vi handlar om mer omfattande kunskap och förståelse för fenomenet, för att öppna upp för ett intresse för förändring hos allmänheten. Därefter krävs det åtgärder som involverar att individer med funktionsnedsättningar får sina röster hörda. Vi kan inte ändra på att

vi har olika förutsättningar, men vi kan ändra på hur vi hanterar det. Individer med funktionsnedsättningar borde ha samma livsvillkor som övriga i samhället.

Som framkommit i vårt resultat har gymnasiesärskolan som vi intervjuat våra informanter i varit noga med att informera eleverna om sexuella trakasserier. Detta tror vi kan ha varit en faktor till att eleverna är väl insatta inom ämnet och därför även varit mottagliga för att medverka i våra intervjuer. Flera av de vetenskapliga artiklarna argumenterade för att mycket vikt skulle läggas vid att utbilda personer med funktionsnedsättningar mer om sexuella trakasserier för att minska deras sårbarhet och utsatthet. Vår studie visade däremot att eleverna var väl informerade och att det snarare är allmänheten som behöver mer kunskap för att kunna möta upp deras behov. Hade funktionsnedsattas röster blivit mer hörda och inkluderade i fler sociala system hade deras sårbarhet för sexuella trakasserier förmodligen minskats. Genom att deras röster blir hörda och kunskapen om deras utsatthet sprids, hade det antagligen inte varit ett lika stort samhällsproblem.

Vidare forskning inom detta ämne skulle kunna vara en jämförande studie mellan funktionsnedsatta och normalstördas upplevelser av att ha blivit utsatta för sexuella trakasserier. Detta för att ta reda på hur deras upplevelser skiljer sig åt. Det skulle också vara intressant att forska om hur olika myndigheter hanterar fall med sexuella trakasserier i samband med att funktionsnedsatta blir utsatta.

8. Käll- och litteraturförteckning

8.1 Litteraturförteckning

Alvesson, Mats & Skoldberg, Kaj. (2016). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. (uppl. 2:9). Lund: Studentlitteratur AB.

Connell, Raewyn (2008). *Maskuliniteter*. 2. uppl Göteborg: Daidalos

Dalen, Monica. (2007). *Intervju som metod*. (första uppl.). Gleerups utbildning AB.

Foucault, Michel. (2008). *Diskursernas kamp*. Brutus östlings bokförlag. Symposion Stockholm .

Goffman, Erving. (2014). *Stigma, den avvikandes roll och identitet*. Upplaga 4:2. Studentlitteratur AB. Lund

Hochschild, Arlie. (2003). *The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling*. University of California Press

Jönhill, Jan Inge. (2012). *Inklusion och exklusion: en distinktion som gör skillnad i det mångkulturella samhället*. Upplaga 1:1. Liber AB. Malmö.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (uppl. 3:3). Studentlitteratur AB.

Pascalidou, Alexandra. (2017). *Me too - Så går vi vidare. Röster, redskap och råd*. Lava förlag

Sjöberg, Katarina & Wästerfors, David (red). (2008). *Uppdrag: Forskning*. (uppl. 1:1). Malmö: Liber AB.

8.2 Internetkällor

Abbott, S. & McConkey, R. (2006). The barriers to social inclusion as perceived by people with intellectual disabilities. *Journal of intellectual disabilities*, 10(3), ss. 275-287. doi:10.1177/1744629506067618 Hämtad 2018-03-09

Annerbäck, E.-M. Sahlqvist, L. Svedin, C.G. Wingren, G. Gustafsson, P.A. (2012). Child physical abuse and concurrence of other types of child abuse in Sweden - Associations with health and riskbehaviors. *Child Abuse & Neglect*, 36 (7-8):585-595. Doi: 10.1016/j.chiabu.2012.05.006. Hämtad 2018-03-30

Crenshaw, Kimberlé Williams. (1991). *Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color*. *Stanford Law Review* 43(6):1241–99.

Findley, P., Plummer, SB., McMahon, S. (2016). Exploring the Experiences of Abuse of College Students With Disabilities. *Journal of Interpersonal Violence*, 31(17), ss. 2801-2823. doi:0.1177/0886260515581906. Hämtad 2018-03-10

FUB, För barn unga och vuxna med utvecklingsstörning. (2017). <http://www.fub.se/utvecklingsstoring/vilket-ord-anvands/funktionsnedsattning-eller-funktionshinder> Hämtad 2018-05-02

Nordens välfärdscenter. (2016). *Våld mot personer med funktionsnedsättning oroväckande vanligt*. <http://www.nordicwelfare.org/News/Vald-mot-personer-med-funktionsnedsattning-orovackande-vanligt/> Hämtad 2018-03-11

Normand, Claude L. Sallafranque-St-Louis, François. (2016). Cybervictimization of young people with an intellectual or developmental disability: Risks specific to sexual solicitation. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 29, ss. 99–110. doi:10.1111/jar.12163. Hämtad 2018-03-10

Stadler, Lena. (2016). *Hennes utsatthet har utnyttjats gång på gång*. Sydsvenskan

<https://www.sydsvenskan.se/2016-09-12/hennes-utsatthet-har-utnyttjats-gang-pa-gang>

Hämtad 2018-03-05

Wissink, Inge B. Van Vugt, Eveline. Moonen, Xavier. Stams, Geert-Jan J.M. Hendriks, Jan. (2015). Sexual abuse involving children with an intellectual disability (ID): A narrative review. *Research in Developmental Disabilities*, 36: 20-35. Doi: 10.1016/j.ridd.2014.09.007. Hämtad 2018-03-30

Bilaga 1

Intervjuguide

- Hur gammal är du?
- Berätta lite om dig själv?
- Vad betyder sexuella trakasserier för dig?
- Hur ofta använder du sociala medier och vilka använder du? (t.ex. Facebook, Instagram, Snapchat)
- Vilka sexuella trakasserier tror du pågår på sociala medier och hur mycket tror du pågår? (Det kan t.ex. handla om oönskade bilder eller sexskämt.)
- Vilka upplevelser har du av att någon som du känner har utsatts för sexuella trakasserier på sociala medier eller utanför?
- Är du orolig eller rädd för att du själv ska utsättas för sexuella trakasserier och i så fall varför?
- Vilka upplevelser har du av sexuella trakasserier på sociala medier?
- Hur skulle du reagera ifall du skulle bli utsatt för sexuella trakasserier?
- Hur hade du sagt ifrån och vem hade du vänt dig till för hjälp?
- Vilka institutioner har du eller skulle du kontakta om du blivit eller skulle bli utsatt för att få hjälp? (t.ex. sjukvården, kurator, kontaktperson, anhörig)
- Vilken hjälp fick du eller skulle vilja få?
- Vilken hjälp skulle du vilja få om du skulle göra eller har gjort en polisanmälan?
- Vem/vilka kan du prata med om du behöver stöd att prata om såna här saker?
- Vilka tankar har du kring det vi har pratat om idag?

Bilaga 2

Samtyckesblankett

Hej!

Vi är två tjejer som studerar sista terminen på programmet samhällsförändring och social hållbarhet på högskolan i Halmstad. Vi håller just nu på med vår kandidatuppsats och skulle behöva din hjälp! Vi vill i vår studie undersöka era upplevelser av sexuella trakasserier både på nätet och utanför. Vi vill med studien synliggöra om det finns en viss problematik/sårbarhet kring sexuella trakasserier för er. Intervjun kommer att vara helt anonym, vilket innebär att ditt namn ej kommer nämnas och det kommer inte kunna härledas tillbaka till dig. Vi kommer att arbeta för att du ska känna dig bekväm med oss och i intervjusituationen. Ditt medverkande skulle betyda mycket för oss och vår studie!

Nedan ger du ditt samtycke till att delta i intervju, analys och forskning, där vi undersöker dina upplevelser av sexuella trakasserier. Läs igenom detta noggrant och ge ditt medgivande genom att skriva under med din namnteckning längst ned.

Medgivande

- Jag har tagit del av information kring studien.
- Jag har fått tillfälle att få mina frågor angående intervjun besvarade innan den påbörjas och vet vem jag ska vända mig till med frågor.
- Jag deltar i intervjun frivilligt och har blivit informerad om syftet med deltagandet.
- Jag är medveten om att jag när som helst under och efter intervjun kan avbryta mitt deltagande utan att jag behöver förklara varför.
- Jag ger mitt medgivande till att dokumentera, bearbeta och arkivera den information som samlas in under intervjun samt att publicera resultat från studien. Materialet från intervjun kommer att behandlas konfidentiellt i den meningen att ditt namn aldrig kommer att publiceras eller kunna härledas tillbaka till dig.

Ort / Datum

.....

Elevens underskrift

.....

Namnförtydligande

.....

Alina Frennessen & Sanna Quist

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se